

Autoreferat przedstawiający dorobek i osiągnięcia naukowe

1. Imię i nazwisko

Rafał Wordliczek

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

Jestem absolwentem wyższych studiów magisterskich, tryb stacjonarny na kierunku historia (1990 – 1996) w Instytucie Historii na Wydziale Historyczno – Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Dyplom ukończenia studiów uzyskałem na podstawie przedłożonej pracy magisterskiej pod tytułem: *Stosunki polsko – żydowskie na ziemiach polskich na początku XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem okresu wojny polsko – bolszewickiej* – 8 lipca 1996 roku z wynikiem dobrym. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Marian Zgórniak. Studia magisterskie ukończyłem z dwiema specjalizacjami: samorządową oraz nauczycielską. W latach 1996 – 2002 kontynuowałem naukę na studiach doktoranckich, których zwieńczeniem było uzyskanie stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej pod tytułem: *Emigracja amerykańska a państwo polskie w latach 1918-1921. Społeczność polska i żydowska w Filadelfii na początku XX wieku* napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Mariana Zgórniaka. Recenzentami dysertacji byli prof. dr hab. Izabella Rusinowa oraz prof. dr hab. Andrzej Mania. Wspomniany stopień nadany został uchwałą Rady Naukowej Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 17 maja 2002 roku.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Po obronie doktoratu, 1 października 2004 roku zostałem zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Historii Dyplomacji i Polityki Międzynarodowej Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 1 lutego 2007 roku jestem zatrudniony na stanowisku adiunkta w wyżej wspomnianej jednostce naukowej. Równocześnie od 1 października 2008 roku podjąłem dodatkową pracę w Instytucie Stosunków Międzynarodowych w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu najpierw na stanowisku wykładowcy, a od 1 października 2009 roku starszego wykładowcy.

W PWSW w Przemyśle pracowałem do 30 września 2016 r. W roku akademickim 2006/2007 prowadziłem wykłady i ćwiczenia z przedmiotu Historia stosunków międzynarodowym dla studentów Kolegium Europejskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Zakopanem.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003, nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami)

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki jako osiągnięcie stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuję przedsięwzięcie zatytułowane: *Regionalny wymiar interesu narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Studium polityki zagranicznej USA wobec wybranych państw Ameryki Łacińskiej na przełomie XX i XXI wieku.*

Na osiągnięcie to składa się monografia zatytułowana *Regionalny wymiar interesu narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Studium polityki zagranicznej USA wobec wybranych państw Ameryki Łacińskiej na przełomie XX i XXI wieku*, która ukazała się w 2019 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, ss. 338. Praca, którą wskazuję jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami) powstała jako efekt realizacji w latach 2011 – 2015 grantu NCN K/PBO/000007 otrzymanego na podstawie I Konkursu ogłoszonego przez Narodowe Centrum Nauki, który został sfinansowany ze środków NCN przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/B/HS5/00930. Recenzentem wydawniczym powyższej monografii była dr hab. Katarzyna Krzywicka, prof. UMCS.

Omówienie celu naukowego ww. monografii i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Przedmiotem niniejszej pracy była analiza celów i procesu realizacji interesu narodowego państwa w wymiarze regionalnym. Projekt badawczy *Regionalny wymiar interesu narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Studium polityki zagranicznej USA wobec wybranych państw Ameryki Łacińskiej na przełomie XX i XXI wieku* czerpie z doświadczeń i wyników analiz prowadzonych od kilku dziesięcioleci zarówno przez zagranicznych (amerykańskich, latynoamerykańskich oraz brytyjskich) jak i polskich badaczy. Przedmiotowa analiza jest przeprowadzona na przykładzie polityki Stanów

Zjednoczonych, hegemonia współczesnych stosunków międzynarodowych dotyczącej formułowania i realizacji zadań z zakresu interesu narodowego w wymiarze regionalnym. Interes narodowy jako kategoria badawcza jest istotny, gdyż stanowi podstawowy element polityki zagranicznej państwa.

Pomimo sporów dotyczących definicji interesu narodowego toczonych pomiędzy badaczami różnych nurtów stosunków międzynarodowych można przyjąć założenie, iż większość z nich zgadza się, że główną przyczyną aktywności państw na arenie międzynarodowej jest ich przetrwanie. Nadzrędnym celem polityki każdego państwa jest ochrona jego fizycznego, politycznego i kulturowego istnienia. W wyniku konsensusu pomiędzy przedstawicielami różnych nurtów teoretycznych można przyjąć jako podstawową definicję interesu narodowego, zawierającą cztery elementy tzw. czterech P: *power*, *peace*, *prosperity* oraz *principles*. W skład pierwszego P „*power*” wchodzi następujące cele obronne: ochrona państwa i obywateli przez agresją ze strony innego państwa. Drugie P „*peace*” polega na aktywnym dbaniu o porządek światowy poprzez działanie na rzecz zachowania globalnej równowagi politycznej i ekonomicznej. „*Prosperity*” dotyczy realizacji celów ekonomicznych dzięki osiągnięciu silnej pozycji ekonomicznej w relacjach z innymi państwami. Ostatni wyznacznik interesu narodowego „*principles*” sprowadza się do urzeczywistnienia celów ideologicznych poprzez propagowanie uniwersalnych wartości i idei wolnego rynku na arenie międzynarodowej.

Kategoria interesu narodowego została przeanalizowana w odniesieniu do polityki Stanów Zjednoczonych wobec wybranych państw Ameryki Łacińskiej: Meksyku, Kolumbii oraz Wenezueli. Zasadniczą kategorią, w oparciu o którą poddano analizie w/w państwa jest kategoria bliskiego zasięgu geograficznego. Położenie geopolityczne Meksyku, Kolumbii oraz Wenezueli podkreśla ich znaczenie w hierarchii zadań z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w ujęciu regionalnym. Obszar Ameryki Łacińskiej w historii polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych odgrywał istotną rolę. Tendencja ta jest widoczna w polityce Stanów Zjednoczonych od początku XIX wieku i z pewnymi modyfikacjami trwa do współczesności. Zdaniem K. Krzywickiej „*na obszarze półkuli zachodniej Stany Zjednoczone podejmują obok roli „regionalnego lidera”, która jest tradycyjną, narodową rzec można rolę tego mocarstwa, również inne role: „protektora regionu”, „obrońcy wiary”, mediatora – integratora”, „promotora rozwoju”*¹. Wydarzeniem, które zapoczątkowało strategiczne postrzeganie państw Ameryki Łacińskiej przez Stany Zjednoczone było ogłoszenie w 1823

---

¹ K. Krzywicka, *Ameryka Łacińska u progu XXI wieku. Studia i szkice*, Lublin 2009, s. 52.

r. przez prezydenta Jamesa Monroe'ego orędzia o stanie państwa. Prezydent J. Monroe podkreślił w swoim przemówieniu, które przeszło do historii pod nazwą Doktryny Monroe, znaczenie państw zachodniej półkuli z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych. Naturalnym następstwem ogłoszenia doktryny Monroe były działania ofensywne podjęte przez Stany Zjednoczone na obszarze zachodniej półkuli pod koniec XIX wieku. W ogłoszonej w 1890 r. przez admirała Alfreda Thayera Mahana doktrynie nawalizmu obszar Ameryki Łacińskiej, a w szczególności subregion Morza Karaibskiego stał się kluczowym w polityce zagranicznej USA. Nawalizm jest określany przez historyków jako pierwszy znaczący krok Stanów Zjednoczonych na drodze ekspansjonizmu i dominacji na globalnej scenie politycznej, przy wykorzystaniu działań o charakterze regionalnym. Zgodnie z postulatami A. T. Mahana przyszła globalna hegemonia Stanów Zjednoczonych została zapoczątkowana wzmocnieniem pozycji USA w wymiarze regionalnym, na obszarze półkuli zachodniej. Potwierdzeniem tej tezy jest przejście kontroli przez USA w obszarze bliskiego zasięgu geograficznego czyli regionu karaibskiego poprzez pokonanie w 1898 r. Hiszpanii. W wyniku wygranej *splendid war* z Hiszpanią, Stany Zjednoczone uzależniły Kubę oraz Puerto Rico. Dodatkowym zyskiem dla Stanów Zjednoczonych płynącym z pokonania Hiszpanii było utrzymanie ich uprzywilejowanej pozycji gospodarczej w Meksyku. Dominację Stanów Zjednoczonych w obszarze zachodniej hemisfery potwierdzało uzupełnienie doktryny Monroe przez prezydenta Theodore'a Roosevelta w 1904 r. Ważnym elementem w postrzeganiu obszaru państw zachodniej półkuli przez Stany Zjednoczone było ogłoszenie w 1933 r. przez prezydenta Franklina Delano Roosevelta „Polityki dobrego sąsiedztwa”. Istota ewolucji stosunków międzyamerykańskich tkwiła nie w zmniejszeniu zainteresowania regionem ze strony Stanów Zjednoczonych, ale w radykalnej zmianie narzędzi dzięki którym polityka USA była realizowana. W okresie zimnej wojny obszar zachodniej hemisfery stał się kolejną areną rywalizacji pomiędzy Związkiem Radzieckim a Stanami Zjednoczonymi. Stany Zjednoczone swoje działania w regionie podporządkowały naczelnej zasadzie ABC – *Anything But Communism*. O miejscu jakie zajmował ten region w hierarchii interesów Stanów Zjednoczonych świadczą m. in. reakcja Stanów Zjednoczonych na przejście władzy przez komunistów pod wodzą Fidela Castro na Kubie oraz kryzys kubański, wspieranie antykomunistycznych dyktatur latynoamerykańskich czy aktywna polityka prezydenta Ronalda Reagana wobec państw Ameryki Łacińskiej.

Po zakończeniu zimnej wojny Stany Zjednoczone nastąpiła zmiana priorytetów polityki zagranicznej, która w konsekwencji spowodowała przewartościowanie w hierarchii regionów świata z perspektywy interesu narodowego USA. Do nowych i kluczowych z

perspektywy interesu narodowego Stanów Zjednoczonych obszarów zainteresowania dołączyła Chińska Republika Ludowa (ChRL). Ponadto, priorytetem pozostał rozwój stosunków transatlantyckich w ramach NATO z partnerami w Europie. Nowy wymiar współpracy z sojusznikami z Europy polegał na zacieśnieniu współpracy w obszarze bezpieczeństwa z państwami Europy Zachodniej, ale również na włączeniu do kooperacji byłych członków bloku wschodniego. Pomimo zmian politycznych na arenie międzynarodowej po 1989 r. i spadku znaczenia obszaru zachodniej półkuli w hierarchii polityki Stanów Zjednoczonych wybrane państwa Ameryki Łacińskiej pozostały nadal istotne z perspektywy interesu narodowego, głównie w wymiarze regionalnym. Panuje zgodna opinia wśród analityków i badaczy polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych, głosząca iż cały obszar zachodniej półkuli od 1989 r. był traktowany przez Stany Zjednoczone jako peryferyjny (*the periphery*), a w hierarchii interesów współczesnych Stanów Zjednoczonych zajmuje odległe miejsce. Zasadnicza przyczyna spadku znaczenia państw Ameryki Łacińskiej w hierarchii celów z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych tkwiła w zakończeniu zimnej wojny w 1989 r. i radykalnej zmianie w stosunkach międzynarodowych polegającej na braku zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego ze strony Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Przygotowana monografia jest rezultatem przeprowadzonych badań, których integralną część stanowiła analiza stanu badań dotycząca miejsca państw półkuli zachodniej w hierarchii zadań z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Kategoria interesu narodowego zarówno w ujęciu teoretycznym jak i na przykładzie polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych jest obecna w pracach wielu, głównie zagranicznych autorów. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć: Ch. A. Bearda, H. J. Morgenthau, S. Burchilla, D. W. Clintona, M. Finnemore, G. Modelskiego, D. E. Nuechterleina, V. Van Dyke'a, A. Wendta, K. Waltza, R. Arona, R. O. Keohane'a, J. S. Nye'a Jr., czy A. Wolfersa. Spośród przedstawicieli nauki polskiej, którzy poruszali zagadnienie interesu narodowego wymienić następujących badaczy: T. Łoś – Nowak, J. Kukułkę, Z. J. Pietrasia czy R. Ziębę. Wyżej wymienieni autorzy analizują kategorię interesu narodowego z perspektywy różnych nurtów nauki o stosunkach międzynarodowych, w tym realizmu politycznego, liberalizmu, konstruktywizmu.

Wymienić również należy również autorów, którzy w swoich pracach analizują założenia i realizację zadań z zakresu interesu narodowego na przykładzie polityki Stanów Zjednoczonych w systemie unicentrycznym: P. Trubowitza, K. Von Vorysa, S. Huntingtona, B. W. Jentlesona, L. Davidsona, J. Mearsheimera oraz A. Z. Rubinsteina. Prace powyższych

autorów pomogły w analizie ewolucji celów w zakresie interesu narodowego Stanów Zjednoczonych po 1989 r. Prace te okazały się pomocne przy zdefiniowaniu zagadnień dominujących we współczesnych stosunkach Stanów Zjednoczonych z Meksykiem, Kolumbią i Wenezuelą oraz wskazania miejsca państw Ameryki Łacińskiej w hierarchii regionów świata w nowej rzeczywistości politycznej.

Głównym celem podjęcia badania interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w wymiarze regionalnym jest brak kompleksowych opracowań, dotyczących miejsca polityki regionalnej USA w definiowaniu interesu narodowego. Przygotowana praca wypełnia lukę w badaniach dotyczących tego aspektu polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Meksyk, Wenezuela i Kolumbia są państwami, na przykładzie których można prześledzić proces definiowania i realizacji zadań z zakresu interesu narodowego współczesnych Stanów Zjednoczonych w najważniejszym kontekście tj. bezpieczeństwa globalnego i znaczenia działań regionalnych dla bezpieczeństwa USA. Ewolucję polityki bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych również w ujęciu regionalnym można zauważyć po atakach terrorystycznych na Nowy Jork i Waszyngton z 11 września 2001 r.

Podjęcie powyższej tematyki badawczej jest umotywowane znaczeniem kategorii interesu narodowego w naukach społecznych. Wybrany problem badawczy należy do kluczowych w dziedzinie polityki zagranicznej i stosunków międzynarodowych. Realizacja celów w ramach interesu narodowego jest jednym z głównych zadań polityki zagranicznej każdego państwa. Dynamika stosunków międzynarodowych potwierdza wagę i aktualność podjętego zagadnienia. Główne cele monografii dotyczącej prerekwizytów i realizacji zadań z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w XXI wieku w ujęciu regionalnym sprowadzają się do: (1) przedstawienia czynników regionalnych, które mają wpływ na formułowanie interesu narodowego przez ośrodki decyzyjne w Stanach Zjednoczonych na przykładzie stosunków z Meksykiem, Wenezuelą i Kolumbią oraz (2) charakterystyki instrumentów służących realizacji interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w wymiarze regionalnym na przykładzie polityki USA wobec Ameryki Łacińskiej. W 2010 r. zadania w ramach interesu narodowego Stanów Zjednoczonych zostały uporządkowane na zasadzie następującej hierarchii: żywotne interesy (*vital interests*), szczególnie istotne interesy (*extremely important interests*), istotne interesy (*important interests*) oraz interesy drugorzędne (*secondary interests*). Do żywotnych interesów zaliczono zadania, które uznano za konieczne do przetrwania Stanów Zjednoczonych /m.in.: skuteczne powstrzymanie ewentualnego ataku nuklearnego na terytorium Stanów Zjednoczonych lub na amerykańskie bazy wojskowe rozmieszczone poza granicami Stanów Zjednoczonych, wzmocnienie

współpracy z sojusznikami USA, **ochrona granic państwa przed atakiem konwencjonalnym** (podkreślenie R.W). W grupie szczególnie istotnych interesów znalazły się np. przeciwdziałanie nielegalnej imigracji do Stanów Zjednoczonych, **przeciwdziałanie międzynarodowym grupom terrorystycznym i państwom popierającym terrorystów, promocja demokracji i budowa dobrobytu gospodarczego w państwach zachodniej hemisfery** (podkreślenie R.W), działania na rzecz ograniczenia proliferacji broni masowego rażenia. Z kolei kategoria istotne interesy odnosi się do m.in.: **zmniejszania różnic gospodarczych między bogatymi i biednymi państwami, przeciwdziałanie praktykom ograniczającym prawa człowieka w innych państwach, ochrona obywateli USA na świecie** (podkreślenie R.W). Interesy drugorzędne stanowią działania, które z punktu interesu narodowego USA mają stosunkowo niewielki bezpośredni wpływ na losy państwa /np. **wspieranie działań demokratyzacyjnych czy reform gospodarczych w innych państwach/** (podkreślenie R.W). Większość celów nakreślona po zakończeniu zimnej wojny jest nadal aktualna, choć po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. hierarchia zadań i instrumenty realizacji interesu narodowego USA zostały zmodyfikowane.

Do analizy wybrano Meksyk, Wenezuelę i Kolumbię ze względu na istotne, choć w różnym stopniu z perspektywy interesu narodowego Stanów Zjednoczonych, problemy dominujące w stosunkach dwustronnych. W przypadku Meksyku do kluczowych zaliczyć należy kwestie związane z bezpieczeństwem Stanów Zjednoczonych, ochroną granicy, nielegalną imigracją, procederem przemytu narkotyków czy współpracą ekonomiczną. Istotnym czynnikiem wzmacniającym rolę Meksyku w hierarchii celów z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych jest kategoria bliskiego zasięgu geograficznego. W relacjach z Kolumbią dominują problemy, traktowane priorytetowo i realizowane z pełną determinacją, związane z przeciwdziałaniem zorganizowanej przestępczości narkotykowej. Ponadto Kolumbia jest długoletnim, lojalnym sojusznikiem Stanów Zjednoczonych zarówno w polityce regionalnej, jak i globalnej. Z kolei stosunki Stanów Zjednoczonych z Wenezuelą determinują następujące zagadnienia: w stopniu najwyższym polityka surowcowo – energetyczna oraz pozostałe: przeciwdziałanie zwalczanie przestępczości zorganizowanej, prawa człowieka, antyamerykańska polityka rządu Wenezueli w międzyamerykańskiej przestrzeni politycznej.

Ramy czasowe analizy określono na przełom XX i XXI wieku czyli okres prezydentur Billa Clintona, George'a W. Busha i Baracka Obamy. Wiodącym przedmiotem analizy są stosunki Stanów Zjednoczonych z Meksykiem, Kolumbią i Wenezuelą od 1994 r., ale zawarte są w niej także informacje dotyczące prezydentury aktualnego prezydenta Donalda Trumpa.

Skupienie się na relacjach pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Meksykiem, Wenezuelą i Kolumbią na przełomie XX i XXI wieku zdeterminowane jest wydarzeniami globalnymi jak i regionalnymi, które miały miejsce na początku obecnego wieku. Z perspektywy globalnej decydujące znaczenie na przeformułowanie polityki Stanów Zjednoczonych wobec państw Ameryki Łacińskiej miały zmiany polityczne w stosunkach międzynarodowych spowodowane zakończeniem zimnej wojny w 1989 r. oraz ataki terrorystyczne na Nowy Jork i Waszyngton z 11 września 2001 r. W dwustronnych stosunkach Stanów Zjednoczonych z Meksykiem punktem wyjścia do ich analizy są próby reform prawa imigracyjnego w USA oraz wprowadzenie w życie zapisów umowy NAFTA 1 stycznia 1994 r. Istotną datą z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych było objęcie urzędu prezydenta przez reprezentanta Partii Akcji Narodowej Vincente Foxa Quesady w 2000 r. Było to przełowe wydarzenie, gdyż została przełamana kilkudziesięcioletnia dominacja Partii Rewolucyjno – Instytucjonalnej na politycznej scenie Meksyku. Konsekwencją zmian politycznych była ewolucja w stosunkach Meksyku ze Stanami Zjednoczonymi. Natomiast, w przypadku Wenezueli cezurą jest objęcie władzy w 1999 r. przez prezydenta Hugo Chaveza. Polityka prowadzona przez prezydenta H. Chaveza była naznaczona silnym pierwiastkiem antyamerykanizmu. Analiza relacji z Kolumbią rozpoczyna się od roku 2000, w którym rozpoczęto realizację ogłoszonego rok wcześniej wspólnie przez prezydentów Billa Clintona i Andrésa Pastranę Arango Planu Kolumbia.

Zasadniczy przedmiot problemu badawczego skoncentrowany jest wokół analizy polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych i dotyczy regionalnego wymiaru interesu narodowego USA na przykładzie stosunków z Meksykiem, Kolumbią i Wenezuelą. Sformułowane poniżej pytania mały pomóc w weryfikacji przyjętych hipotez badawczych:

1. Jak definiuje się pojęcie interesu narodowego Stanów Zjednoczonych i jakie czynniki mają wpływ na jego realizację?
2. Jakie czynniki warunkowały znaczenie państw Ameryki Łacińskiej w regionalnej perspektywie interesu narodowego Stanów Zjednoczonych?
3. Jakie było znaczenie kryterium bliskiego zasięgu geograficznego w regionalnym ujęciu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych?
4. Jakie miejsce w interesie narodowym Stanów Zjednoczonych zajmowała polityka zagraniczna wobec Meksyku, Kolumbii i Wenezueli?
5. Jakie interesy/problemy w stosunkach Stanów Zjednoczonych z Meksykiem, Kolumbią, Wenezuelą odgrywały istotną rolę? Czy były tożsame dla każdego z tych państw?

6. W jakim stopniu interesy narodowe Stanów Zjednoczonych i wybranych państw były zbieżne?

7. Z jakich powodów niektóre grupy narodowe pochodzenia latynoskiego w Stanach Zjednoczonych wywierały wpływ na definiowanie i realizowanie interesu narodowego tego państwa?

Administracje kolejnych prezydentów Stanów Zjednoczonych przyporządkowują do realizacji poszczególnych zadań z zakresu interesu narodowego konkretne państwa bądź całe regiony świata. Celem nadrzędnym jest utrzymanie wiodącej pozycji USA jako supermocarstwa na scenie politycznej świata. Geostrategiczne cele polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych w erze postzimnowojennej zostały określone następująco: relacje z ZSRR i od 1991 r. z Federacją Rosyjską, problem produkcji i proliferacji broni masowego rażenia /*weapons of mass destruction*/, zwalczanie międzynarodowego terroryzmu /problem szczególnie aktualny po 2001 r./, produkcja i przemysł narkotyków /narkobiznes/, liberalizacja handlu międzynarodowego /np. stosunki z ChRL/, cyberterroryzm oraz zwiększanie zdolności militarnych. W celu realizacji powyższych zadań z zakresu interesu narodowego Stany Zjednoczone, wykorzystują poszczególne państwa lub regiony świata. W sferze heurystycznej podjętych badań podstawowym zadaniem było stworzenie hierarchii różnych części świata w kontekście ich użyteczności w procesie definiowania i realizacji zadań z zakresu interesu narodowego współczesnych Stanów Zjednoczonych. Analiza dokumentów administracji rządowej USA np. *National Security Strategy* wykazała, iż hierarchia państw z punktu widzenia Stanów Zjednoczonych w okresie po 1989 r. przedstawia się następująco: Federacja Rosyjska, ChRL, sojusznicy: Japonia, Europa i NATO, Bliski Wschód i na końcu obszar zachodniej półkuli oraz Afryka Subsaharyjska.

W oparciu o analizę literatury i materiałów źródłowych zaproponowano następujące hipotezy badawcze:

1. Niezależnie od przyjętej perspektywy teoretycznej interes narodowy Stanów Zjednoczonych zarówno w wymiarze globalnym jak i regionalnym sprowadzał się do realizacji zadań trwałych i obiektywnych związanych z wzmocnieniem bezpieczeństwa państwa w zakresie publicznym, gospodarczym, energetycznym, ale również jest rozpatrywany w kategoriach prestiżu. Czynnikiem wpływającym na jego realizację są możliwości państw ograniczone ich potencjałem oraz wydarzenia zachodzące na międzynarodowej scenie politycznej.

2. Głównym czynnikiem warunkującym miejsce państw zachodniej półkuli w hierarchii interesów Stanów Zjednoczonych było bezpieczeństwo USA poprzez zwiększenie

poziomu bezpieczeństwa regionalnego. Bezpieczeństwo regionalne było integralnie powiązane z bezpieczeństwem Stanów Zjednoczonych, na które składały się ochrona granic Stanów Zjednoczonych, nielegalna imigracja, zorganizowana przestępczość narkotykowa oraz częściowo kwestie gospodarcze. Ponadto, aktywność Stanów Zjednoczonych w stosunkach międzyamerykańskich była motywowana utrzymaniem hegemonii USA w wymiarze globalnym wynikającej z zakończenia zimnej wojny poprzez uzyskanie supremacji technologicznej i militarnej w regionie, stworzenie korzystnego środowiska politycznego i warunków gospodarczych dla inwestorów ze Stanów Zjednoczonych oraz wspieraniem procesów demokratyzujących życie polityczne państw Ameryki Łacińskiej. Wzrost lub spadek znaczenia państw Ameryki Łacińskiej w polityce Stanów Zjednoczonych w perspektywie interesu narodowego USA uzależniony był od dynamiki stosunków międzynarodowych.

3. Kryterium bliskiego zasięgu geograficznego było istotnym elementem interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w wymiarze regionalnym. Położenie geograficzne w dużym stopniu determinowało problemy obecne w stosunkach z Meksykiem, które związane były z systemem bezpieczeństwa regionalnego oraz dotyczyły bezpośredniego bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych. W stosunkach z Meksykiem dominowały kwestie związane *stricte* z bezpieczeństwem: nielegalna imigracja, zorganizowana przestępczość narkotykowa czy walka przeciw terroryzmowi. Meksyk należał do priorytetowych kierunków polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych w większym stopniu w wymiarze regionalnym niż globalnym.

4. Zmiana sytuacji międzynarodowej po 1989 r. wpłynęła niekorzystnie na intensywność stosunków Stanów Zjednoczonych z państwami zachodniej półkuli. Priorytety polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych zostały powiązane z Azją, Europą czy z pokojową przeszłością Rosji. Deklaratywnie region Ameryki Łacińskiej był nadal istotny dla interesów Stanów Zjednoczonych. Znaczenie analizowanych państw z perspektywy interesu narodowego Stanów Zjednoczonych ulegało ewolucji, a Meksyk, Kolumbia i Wenezuela były traktowane w sposób instrumentalny, niezbędny do rozwiązywania doraźnych problemów. W następstwie ataków terrorystycznych z 11 września 2001 r. na Nowy Jork i Waszyngton czasowo wzrosła rola Kolumbii z powodu jej udziału w walce z międzynarodowym terroryzmem. Natomiast Wenezuela była postrzegana przez pryzmat znaczącego źródła surowców energetycznych dla gospodarki Stanów Zjednoczonych oraz deficytu demokracji i aspiracji władz Wenezueli w tworzeniu antyamerykańskiego bloku państw. Wyjątkiem w perspektywie regionalnej interesu narodowego Stanów Zjednoczonych był Meksyk

nieustannie ważny z powodów geopolitycznych (kryterium bliskiego zasięgu geograficznego).

5. Do wspólnych problemów obecnych w stosunkach Stanów Zjednoczonych z Meksykiem, Kolumbią, Wenezuelą należało przeciwdziałanie zorganizowanej przestępczości narkotykowej. Pozostałe zagadnienia były istotne w stosunkach dwustronnych. Z Meksykiem były to nielegalna imigracja, współpraca gospodarcza, ochrona wspólnej granicy, z Kolumbią wspieranie procesu pokojowego i pomoc rozwojowa, z Wenezuelą zapewnienie ciągłości dostaw ropy naftowej, prawa człowieka i antyamerykańska polityka władz.

6. Stopień identyfikacji celów z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych z interesami narodowymi Meksyku, Wenezueli i Kolumbii był uzależniony od proamerykańskiej (Kolumbia) lub antyamerykańskiej (Wenezuela) orientacji rządów tych państw. W przypadku władz Meksyku założenia polityki Stanów Zjednoczonych i Meksyku w wielu przypadkach były zbieżne np. rozwiązanie problemu nielegalnej imigracji, poprawa sytuacji gospodarczej w Meksyku, natomiast różnice pojawiały się w doborze i wykorzystaniu instrumentów niezbędnych do ich skutecznej realizacji.

7. Lobby narodowe wywierały wpływ na formułowanie celów z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Jednak siła lobbingowa grup etnicznych w Stanach Zjednoczonych nie była wartością stałą. Jej ewolucja i potencjał były uzależnione od dynamicznej sytuacji międzynarodowej i innych czynników ściśle powiązanych ze strukturą organizacyjną danej grupy narodowej, reprezentującej jej interesy. Po spełnieniu pewnych warunków diaspora meksykańskiej grupy narodowej w Stanach Zjednoczonych może w przyszłości znacząco zwiększyć swoją siłę lobbingową w zakresie definiowania i realizacji założeń interesu narodowego USA.

Celem monografii było ukazanie regionalnego wymiaru polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych w procesie realizacji interesu narodowego na przykładzie wybranych państw Ameryki Łacińskiej. Podjęty problem badawczy jest zagadnieniem wielopłaszczyznowym i bardzo zróżnicowanym. W gruntownym zbadaniu problemu ma pomóc podejście interdyscyplinarne, charakterystyczne dla nauki o stosunkach międzynarodowych, w którym połączono metody badawcze z zakresu teorii stosunków międzynarodowych, nauk politycznych z metodami charakterystycznymi dla innych nauk społecznych: socjologii, prawa czy historii. W wywodzie zostało zastosowane ujęcie diachroniczne i opisowo – wyjaśniające. W pracy odniesiono się do tradycyjnego paradygmatu badawczego, podkreślającego znaczenie opisu, zrozumienia i wyjaśnienia zachodzących procesów politycznych.

Analiza ma charakter w głównej mierze politologiczny, w związku z czym zastosowane zostały metody badawcze z zakresu tej nauki. W pracy wykorzystano następujące metody: właściwe dla nauk historycznych, komparatystyczną oraz studium przypadku (*case study*). Metody właściwe dla nauk historycznych okazały się niezbędne przy analizie genezy różnych zagadnień obecnych we współczesnych relacjach Stanów Zjednoczonych z Meksykiem (powstanie NAFTA, proces imigracji), z Wenezuelą (kwestie energetyczne) czy z Kolumbią (problem narkoterroryzmu i sposobów jego zwalczania). Zostały także wykorzystane w przedstawieniu genezy zinstytucjonalizowanych form działalności lobby Meksykanów, Kolumbijczyków, Wenezuelczyków i Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych. Z kolei metoda komparatystyczna została użyta do zestawienia narzędzi i zagadnień obecnych w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych wobec różnych państw z w/w regionu. Przedmiotowej analizie dokonano w oparciu o ilościowe i jakościowe metody badawcze. Tam gdzie dane elementy problemu badawczego można skwantyfikować wykorzystana została metoda statystyczna, pomocna przede wszystkim przy analizie danych statystycznych z zakresu gospodarki czy przy analizie problemu narkoterroryzmu. W ramach tej metody skorzystano zarówno z pierwotnych, jak i wtórnych materiałów statystycznych w części pracy związanej z badaniem społeczności kubańskiej w Stanach Zjednoczonych i jej wpływu na kształtowanie interesu narodowego USA. Spośród metod jakościowych wykorzystano w pracy najczęściej stosowane w naukach społecznych metody: wspomniane wcześniej studium przypadku (*case study*) oraz metodę decyzyjną. Pomocną okazała się metoda instytucjonalno – prawna, która posłużyła do określenia pola badań aktów prawnych odnoszących się do polityki prowadzonej przez organy władzy Stanów Zjednoczonych wobec państw, które są przedmiotem badań lub problemów obecnych w relacjach z tymi państwami np. problem imigracji z Meksyku do Stanów Zjednoczonych. Koncepcja monografii polega na dedukcyjnym przedstawieniu problemu. Debata pomiędzy przedstawicielami różnych nurtów teoretycznych dotyczy wyboru najlepszej strategii i metod, za pomocą których poszczególne państwa mogą osiągnąć maksymalne cele z zakresu interesu narodowego i podstawowego bezpieczeństwa. Przedmiotowa analiza została przeprowadzona w oparciu o neorealistyczne podejście teoretyczne. Perspektywa neorealistyczna wydaje się być najbardziej odpowiednią do badań dotyczących interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w kontekście regionalnym na początku XXI wieku. Stany Zjednoczone realizując założenia interesu narodowego, sprowadzające się do zwiększenia bezpieczeństwa USA i ugruntowania roli hegemonu na zachodniej półkuli korzystały z szerokiego arsenału instrumentów w polityce wobec państw Ameryki Łacińskiej.

Praca ma charakter empiryczny, w której podstawową rolę odgrywa badanie źródeł pierwotnych tj. dokumentów oraz analiza i krytyka materiałów wtórnych tj. literatury przedmiotu. W tym celu, poza wyżej wymienionymi metodami sięgnięto również do technik badawczych, a mianowicie: badań dokumentów oraz analizy i krytyki piśmiennictwa. Pierwsza z nich okazała się niezbędna przy eksploracji materiałów źródłowych, takich jak: dokumenty statystyczne (raporty, roczniki, sprawozdania), prawne (akty prawa wewnętrznego i międzynarodowego) oraz prasowe. Analizę zawartości, wykorzystano tam gdzie była dokonana analiza dokumentów źródłowych (np. *Congressional Research Service Reports*, *National Security Strategy*, *Congressional Research Service Reports*, dokumenty Departamentu Stanu, czy dokumenty Kongresu USA). Z kolei druga została wykorzystana do przeprowadzenia oceny i egzegezy przydatności materiałów źródłowych (w tym krytyki literatury przedmiotu). W przypadku źródeł przeprowadzono przedmiotową analizę tychże zarówno w formie zapisów sporadycznych (np. pamiętniki), jak i w formie zapisów ciągłych (dokumenty wytworzone przez różne instytucje, rząd Stanów Zjednoczonych). Posłużyła także do poznania aktualnego stanu wiedzy w zakresie badanego zjawiska.

Monografia została napisana na podstawie literatury przedmiotu i w oparciu o materiały źródłowe. Wykorzystano zasoby archiwalne zgromadzone w *Library of Congress* w Waszyngtonie, *Ibero-Amerikanische Institut* (IAI) w Berlinie oraz w bibliotece *John Fitzgerald Kennedy Institute* w Berlinie.

Pomocne okazały się artykuły naukowe publikowane w przykładowych czasopismach naukowych: „Foreign Affairs”, „The Review of Politics”, „The American Political Science Review”, „Social and Economic Studies”, „International Studies Quarterly”, „The National Interest”, „American Foreign Policy Interests”, „Journal of Interamerican Studies and World Affairs”, „International Security”, „Review of International Studies”, „Journal of International Affairs”. Informacje i dane zawarte w artykułach pozwoliły na przeanalizowanie i dokonanie porównań zagadnień i sposobów realizacji celów w zakresie polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych wobec Meksyku, Wenezueli i Kolumbii.

Wybrany problem badawczy stanowi w pewnym sensie kontynuację poprzedniego projektu dotyczącego obszarów o niskim stopniu zainteresowania we współczesnej polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Książka składa się z sześciu rozdziałów. Pierwszy ma charakter wprowadzający do omawianej tematyki, w którym zaprezentowana została kategoria interesu narodowego w ujęciu teoretycznym różnych nurtów i szkół teoretyków i badaczy współczesnych stosunków międzynarodowych. Pod względem teoretycznym kategoria interesu narodowego jest najczęściej obecna w nurcie realizmu politycznego /prace

Hansa J. Morgenthau'a/. W związku z tym rola interesu narodowego w polityce zagranicznej współczesnych państw została przedstawiona w głównej mierze w kontekście nurtu realistycznego. W tradycji realistycznej ochrona własnego stanu posiadania, czasami nawet kosztem innych państw jawi się jako fundament przy definiowaniu interesu narodowego. W kolejnych podrozdziałach opisano pojęcie racji stanu oraz definiowanie interesu narodowego przez głównych przedstawicieli realizmu strukturalnego, liberalizmu i neoliberalizmu, konstruktywizmu oraz racjonalizmu. Osobny podrozdział poświęcono obecności zagadnienia w pracach polskich badaczy.

Drugi rozdział dotyczy głównych założeń polityki Stanów Zjednoczonych wobec obszaru Ameryki Łacińskiej w perspektywie regionalnej interesu narodowego USA. Ogólne ujęcie zadań z zakresu definiowania i realizacji interesu narodowego USA w wymiarze regionalnym na przykładzie polityki wobec regionu Ameryki Łacińskiej było pomocne w analizie interesu narodowego w przypadku polityki wobec konkretnych państw: Meksyku, Kolumbii i Wenezueli. W rozdziale zastosowano ujęcie chronologiczne, charakteryzując ogólne założenia polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych wobec państw Ameryki Łacińskiej, zarówno w wymiarze deklaratywnym jak i rzeczywistym poczynając od działań prezydenta George'a Busha, poprzez prezydentury Billa Clintona, George'a W. Busha, Baracka Obamy, na obecnej prezydenturze Donalda Trumpa kończąc.

W rozdziale trzecim, czwartym i piątym została przeanalizowana polityka Stanów Zjednoczonych wobec wybranych państw Ameryki Łacińskiej, mających dostęp do Morza Karaibskiego z perspektywy interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. W celu sformułowania końcowych wniosków przeprowadzono badania za pomocą studium przypadku. Do przedmiotowej analizy wybrano trzy, najbardziej reprezentatywne państwa regionu: Meksyk, Kolumbię i Wenezuelę. W stosunkach z ważnym partnerem Stanów Zjednoczonych jakim jest Meksyk dominują problemy związane z nielegalną imigracją, kwestie gospodarcze, przede wszystkim przyszłość porozumienia NAFTA oraz współpraca w zakresie zwalczania przemytu narkotyków. Jako najważniejszy instrument w stosunkach Stanów Zjednoczonych z Meksykiem za prezydentury George'a W. Busha i Baracka Obamy jawi się Plan Merida, gdyż skupiał w sobie trzy w/w aspekty dominujące w bilateralnych relacjach. W przypadku Kolumbii uwaga Stanów Zjednoczonych koncentruje się na współpracy w zakresie walki z przestępczością narkotykową. W rozdziale czwartym opisano kluczowy z perspektywy bezpieczeństwa regionalnego program Plan Kolumbia, a także rolę Kolumbii w procesie wspierania Stanów Zjednoczonych w walce z międzynarodowym terroryzmem oraz zajmujące marginalne miejsce stosunki gospodarcze. W piątym rozdziale

przeanalizowano stosunki Stanów Zjednoczonych z Wenezuelą, które są uzależnione w dużej mierze od aktualnej sytuacji politycznej istniejącej w tym państwie. Czynniki wewnętrzne państwa jest istotny, ale nie jedyny w procesie formułowania polityki Stanów Zjednoczonych wobec Wenezueli. Kryzys demokracji w Wenezueli jest ważny dla Stanów Zjednoczonych, ale nie stanowi zadania priorytetowego w polityce wobec Wenezueli. Dla Stanów Zjednoczonych kluczowym jest wpływ dyktatorskich rządów na zadania z zakresu interesu narodowego. Z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych nie ma większego znaczenia wrogi ideologicznie lewicowy charakter rządów w Wenezueli, ale jej realny negatywny wpływ na bezpieczeństwo Stanów Zjednoczonych, poprzez np. brak wymiernych wyników w zwalczaniu narkobiznesu czy niestabilność Wenezueli jako znaczącego eksportera ropy naftowej. Na podstawie przeanalizowanych kolejnych wersji dokumentu *National Security Strategy* z lat 1991 – 2015 można stwierdzić, iż administracje poszczególnych prezydentów Stanów Zjednoczonych w realizacji zadań z zakresu interesu narodowego USA najczęściej uwagi poświęcały następującym rejonom świata: Japonii i sojusznikom z Europy, Chinom, Indiom, Bliskiemu Wschodowi wraz z Azją Środkową. Państwa zachodniej półkuli wraz z regionem Afryki Subsaharyjskiej zostały wymienione jako obszary o najmniejszym znaczeniu z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych. Z powyższego zestawienia należy wnioskować, iż od czasu zakończenia zimnej wojny obszar zachodniej hemisfery nie jest traktowany priorytetowo przez władze Stanów Zjednoczonych. Jednak można prognozować, że ze względu na kwestie dominujące w stosunkach USA z państwami tego regionu i ich znaczeniu dla bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych region ten zostanie dowartościowany w hierarchii interesów USA.

W szóstym rozdziale podjęto analizę wpływu grupy narodowej na formułowanie interesu narodowego Stanów Zjednoczonych na przykładzie społeczności Kubańczyków, Meksykanów, Kolumbijczyków i Wenezuelczyków w USA. Stany Zjednoczone są państwem wielonarodowym, więc zasadnym było podjęcie próby zbadania wpływu grup narodowych na politykę zagraniczną Stanów Zjednoczonych. Wybór trzech pierwszych grup narodowych był konsekwencją skupienia się na analizie polityki Stanów Zjednoczonych wobec Meksyku, Kolumbii i Wenezueli. W przypadku aktywności lobbingowej Meksykanów analiza dotyczy wpływu tej grupy etnicznej na proces negocjacji i podpisania umowy NAFTA, implementacji zapisów umowy oraz jej stosunku do polityki migracyjnej prowadzonej przez Stany Zjednoczone. W przypadku diaspory kolumbijskiej i wenezuelskiej ze względu na ograniczone możliwości lobbingowe tych grup skupiono się na kilku, z ich perspektywy i interesów Stanów Zjednoczonych próbach lobbingowych. Analiza wpływu lobby narodowego

na realizację zadań z zakresu interesu narodowego przez Stany Zjednoczone został poszerzony o grupę Kubańczyków, gdyż poza lobby żydowskim w omawianym okresie była najlepiej zorganizowaną grupą narodową w Stanach Zjednoczonych. Opisano genezę i działalność największej organizacji Kubańczyków w USA *The Cuban American National Foundation*. Podano przykłady aktywnego wpływania tej grupy narodowej na kształtowanie interesu narodowego USA i jej ewolucji w tym zakresie.

W wyniku dokonanej analizy w ramach projektu badawczego zatytułowanego *Regionalny wymiar interesu narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Studium polityki zagranicznej USA wobec wybranych państw Ameryki Łacińskiej na przełomie XX i XXI wieku* zweryfikowano przyjęte na wstępie hipotezy badawcze. Wnioski z przeprowadzonego wywodu sprowadzają się do następujących:

Ad. 1. Przyjmując, iż narodowy interes współczesnych Stanów Zjednoczonych sprowadza się do obrony terytorium przed atakiem z zewnątrz oraz do stworzenia i utrzymania stanu współpracy pomiędzy wieloma różnymi państwami w celu osiągnięcia korzyści przez Stany Zjednoczone to regionalny wymiar interesu narodowego stanowi uzupełnienie i wzmocnienie realizacji priorytetów na płaszczyźnie globalnej dominującego światowego gracza. Przegląd poszczególnych nurtów teoretycznych nauki o stosunkach międzynarodowych w kontekście definiowania i realizacji założeń z zakresu interesu narodowego przez państwa sprowadza się do zapewnienia bezpieczeństwa w najwyższym stopniu. Państwa decydują się na wykorzystywanie różnych metod i instrumentów w celu osiągnięcia bezpieczeństwa w wymiarze publicznym, gospodarczym, militarnym, energetycznym, ale także prestiżowym. Niezależnie od prezentowanych poglądów przez przedstawicieli różnych nurtów teoretycznych tj. nurtu realizmu politycznego, realizmu strukturalnego/neorealizmu, behawioralizmu, racjonalizmu, liberalizmu, neoliberalizmu oraz konstruktywizmu interes narodowy jest często traktowany jako synonim narodowego bezpieczeństwa. Nadrzędnym celem polityki każdego państwa jest ochrona jego fizycznego, politycznego i kulturowego istnienia. W wyniku konsensusu pomiędzy przedstawicielami różnych nurtów teoretycznych można przyjąć jako podstawową definicję interesu narodowego, na który składają się cztery elementy (tzw. cztery P): *power*, *peace*, *prosperity* oraz *principles*. W skład pierwszego P „*power*” wchodzi następujące cele obronne: ochrona państwa i obywateli przez agresją ze strony innego państwa. Drugie P „*peace*” polega na aktywnym dbaniu o porządek światowy poprzez działanie na rzecz zachowania globalnej równowagi politycznej i ekonomicznej. „*Prosperity*” dotyczy realizacji celów ekonomicznych dzięki osiągnięciu silnej pozycji ekonomicznej w relacjach z innymi państwami. Ostatni

wyznacznik interesu narodowego „*principles*” sprowadza się do urzeczywistnienia celów ideologicznych poprzez propagowanie uniwersalnych wartości i idei wolnego rynku na arenie międzynarodowej. Interes narodowy państwa (przetrwanie i zapewnienie bezpieczeństwa) jest uniwersalny i wykracza poza zmiany polityczne, natomiast jego realizację ogranicza nierówny potencjał poszczególnych państw. Inaczej rzecz ujmując, państwa nie różnią się funkcjami, ale ograniczającymi je możliwościami. Interes narodowy Stanów Zjednoczonych zarówno w wymiarze globalnym jak i regionalnym sprowadzał się do realizacji zadań trwałych i obiektywnych związanych z wzmocnieniem bezpieczeństwa państwa w zakresie publicznym, gospodarczym, energetycznym, ale również jest rozpatrywany w kategoriach prestiżu. Współczesny dyskurs pomiędzy badaczami przedmiotu toczy się na różnych płaszczynach. Jedną z nich jest spór na ile interes narodowy jest wartością stałą i obiektywną w polityce państw, a na ile jest kształtowany przez argumentację polityczną autorstwa sprytnych spin doktorów oraz poprzez rozwój instytucjonalny stosunków międzynarodowych. Zdaniem Johna Mearsheimera rolą spin doktorów jest przekonywanie społeczeństwa, iż politycy realizują interes narodowy w oparciu o zasady moralne.

Ad. 2. Głównym czynnikiem warunkującym miejsce państw i regionów w hierarchii interesów Stanów Zjednoczonych było bezpieczeństwo USA. Region Ameryki Łacińskiej również był istotny z perspektywy bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych, a budowa i utrzymanie bezpieczeństwa regionalnego traktowane było przez USA jako integralny element bezpieczeństwa globalnego. Stany Zjednoczone wykorzystywały różne instrumenty w stosunkach z państwami Ameryki Łacińskiej w celu realizacji założeń interesu narodowego w ujęciu regionalnym. Kluczową rolę w polityce Stanów Zjednoczonych odgrywały przełomowe wydarzenia na międzynarodowej scenie politycznej, które powodowały jej nieustanną ewolucję. W czasie zimnej wojny w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych dominował realizm, który służył utrzymaniu hegemonii w regionie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się komunizmu i wpływów ZSRR w regionie. Po zakończeniu zimnej wojny pojawiły się elementy prezydent G. Bush zapowiadając *New World Order* zapowiedział potrzebę zmiany polityki Stanów Zjednoczonych również wobec państw zachodniej półkuli. Prezydent G. Bush zapowiedział zastąpienie realizmu liberalizmem przejawiającym się w konieczności likwidacji stref ubóstwa, wzrostu gospodarczego oraz rozwinięcia działań instytucji współpracy międzynarodowej. Rzeczywistość zweryfikowała zapowiedź polityczną prezydenta G. Busha przez pojawiające się nowe zagrożenia np. międzynarodowy terroryzm czy różne formy współpracy międzyamerykańskiej zagrażające interesom Stanów Zjednoczonych (np. MERCOSUR, UNASUR, ALBA, CELAC). W okresie

1989 – 2001 r. Stany Zjednoczone skupiły się na wzmocnieniu hegemonii (interwencja militarna w Panamie), i przede wszystkim stworzeniu korzystnego środowiska politycznego i warunków gospodarczych dla inwestorów ze Stanów Zjednoczonych poprzez takie inicjatywy jak porozumienie NAFTA czy dwustronne umowy liberalizujące stosunki handlowe. W latach 90. XX wieku Stany Zjednoczone próbowały prowadzić politykę opartą o zasadę multilateralizmu (udział w negocjacjach pokojowych Peru – Ekwador, interwencja na Haiti, misja MINUGUA czy w Szczytach Ameryk). Po atakach terrorystycznych na Waszyngton i Nowy Jork z 11 września 2001 r. Stany Zjednoczone zapewnienie bezpośredniego bezpieczeństwa państwa zostało uznane za priorytet w polityce prezydenta G. W. Busha. W związku z tą modyfikacją wzrosła rola Meksyku i Kolumbii poprzez ich udział w ogłoszonej przez prezydenta G. W. Busha *global war on terror*. Plan Kolumbia, Plan Merida i *The Caribbean Basin Security Initiative* były instrumentami niezbędnymi do zwiększenia bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych poprzez skuteczną walkę ze zorganizowaną przestępczością narkotykową i procesem nielegalnej imigracji. Działania gospodarcze Stanów Zjednoczonych były postrzegane jako inwestycja w zwiększenie regionalnego systemu bezpieczeństwa (pogłębianie współpracy w ramach umowy NAFTA, układ CAFTA – DR). Jednym z nadrzędnych celów aktywności gospodarczej Stanów Zjednoczonych po 2001 r. był wzrost stabilności państw regionu dzięki poprawie sytuacji gospodarczej. Sekretarz stanu w administracji prezydenta B. Obamy John Kerry ogłosił w 2013 r. zakończenie obowiązywania doktryny Monroe i zapowiedział nową jakość w stosunkach z państwami zachodniej półkuli. Zapowiedź defensywnej polityki Stanów Zjednoczonych przez J. Kerry’ego nastąpiła równoległe z niebezpieczną z perspektywy interesów gospodarczych USA nową tendencją. Od 2010 r. ma miejsce coraz aktywniejsza polityka ChRL przejawiająca się ekspansją gospodarczą i rozwijaniem współpracy gospodarczej z państwami Ameryki Łacińskiej. W wyniku aktywności inwestycyjnej i handlowej ChRL pozycja Stanów Zjednoczonych, dotychczasowego tradycyjnego partnera gospodarczego państw regionu została poważnie zagrożona. W stosunkach Stanów Zjednoczonych z państwami Ameryki Łacińskiej w tym także w analizowanych przypadkach Meksyku, Kolumbii i Wenezueli z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych istotne były następujące zagadnienia: nielegalna imigracja, współpraca gospodarcza, utrzymanie hegemonii USA w regionie, promocja praw człowieka i demokratycznych zasad rządzenia. Cele polityki Stanów Zjednoczonych wobec państw Ameryki Łacińskiej można uznać za uniwersalne dla całego okresu po zakończeniu zimnej wojny, jednak ich hierarchia ulegała zmianie w zależności od panującej sytuacji międzynarodowej i obranych priorytetów przez kolejnych prezydentów Stanów

Zjednoczonych. Dla administracji prezydenta B. Clintona istota interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w perspektywie regionu Ameryki Łacińskiej polegała w dużej mierze na działaniach o charakterze gospodarczym (NAFTA, FTAA) oraz na promocji praw człowieka i rządów prawa (Deklaracja Zasad/*Declaration of Principles, Plan of Action*). Prezydent G. W. Bush za priorytetowe obrał działania związane z bezpieczeństwem (Plan Merida, Plan Kolumbia), a prezydent B. Obama zapowiedział zakończenie stosowania doktryny Monroe i rozpoczęcie nowej ery w stosunkach z państwami Ameryki Łacińskiej (wspieranie rządów demokratycznych, uregulowanie stosunków z Kubą, aktywność gospodarcza, ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym).

Ad. 3. Weryfikując trzecią z przyjętych hipotez, należy uznać, iż z perspektywy interesów hegemonia współczesnych stosunków międzynarodowych jakim są Stany Zjednoczone każdy region świata odgrywa, choć w różnym stopniu, ważną rolę. Jednym z czynników warunkującym miejsce państw lub regionów w hierarchii interesów Stanów Zjednoczonych jest położenie geograficzne danego państwa lub regionu. Spośród analizowanych przypadków najistotniejszą rolę w realizacji zadań, które wiążą się z realizacją interesu narodowego Stanów Zjednoczonych w perspektywie regionalnej odgrywał Meksyk. Elementem podkreślającym pozycję Meksyku w hierarchii celów polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych jest geostrategiczne położenie i wspólna, licząca ponad 3200 km długości granica lądowa. Dzięki położeniu geograficznemu Meksyk posiadał wysoki stopień „użyteczności” z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych. Wspólna, długa granica lądowa jest jednym z istotniejszych elementów polityki bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych. Czynnikiem geograficzny powoduje, iż Meksyk obok Kanady odgrywał strategiczną rolę w realizacji interesu narodowego Stanów Zjednoczonych spośród wszystkich państw zachodniej hemisfery. Meksyk był i jest traktowany priorytetowo przez Stany Zjednoczone, gdyż poprzez położenie geograficzne istotne z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych zagadnienia obecne w stosunkach dwustronnych zyskały nowy wymiar. Zagadnienia obecne w dwustronnych stosunkach bezpieczeństwo granicy, nielegalna imigracja, narkoterroryzm czy kwestie gospodarcze były powiązane z bezpośrednim bezpieczeństwem Stanów Zjednoczonych. Jednak Meksyk należał do priorytetowych kierunków polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych jedynie w wymiarze regionalnym. Dowodem potwierdzającym powyższą tezę była implementacja umowy NAFTA, która dla interesów Stanów Zjednoczonych nie była postrzegana li tylko w kategoriach korzyści gospodarczych. Meksyk to stumilionowy rynek konsumentów i potencjalnych pracowników, w bezpośrednim sąsiedztwie Stanów Zjednoczonych. W interesie Stanów Zjednoczonych

była kontynuacja ekspansji gospodarczej na rynku meksykańskim poprzez dążenie do zwiększenia inwestycji przedsiębiorstw amerykańskich. Należy podkreślić pozaekonomiczne korzyści wynikające z porozumienia NAFTA dla Stanów Zjednoczonych. Jedną z przyczyn ponadpartyjnej determinacji prezydentów G. Busha i B. Clintona w implementacji umowy NAFTA była realizacja celów związanych z wzrostem bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych. Według władz Stanów Zjednoczonych jednym z założeń wprowadzenia zapisów porozumienia NAFTA miała być redukcja stref ubóstwa w Meksyku i wzrost poziomu życia. W konsekwencji miała zostać zlikwidowana główna przyczyna nielegalnej imigracji do Stanów Zjednoczonych z Meksyku. Stany Zjednoczone były i są żywotnie zainteresowane politycznymi losami Meksyku, gdyż sytuacja w tym państwie wpływa bezpośrednio na stan bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych. Stan demokracji w Meksyku jest przedmiotem zainteresowania i aktywnych działań ze strony Stanów Zjednoczonych. W połowie pierwszej dekady XXI wieku Stany Zjednoczone wyraziły swoje głębokie zaniepokojenie spowodowane radykalizacją i brutalizacją życia polityczno – społecznego w Meksyku. Bezpośrednim skutkiem wzrostu siły i znaczenia gangów narkotykowych była destabilizacja życia politycznego w wielu stanach Meksyku. W 2011 r. Departament Stanu zaliczył Meksyk do grona państw *partly free*, dekadę wcześniej stopień demokracji w Meksyku był na tyle wysoki, iż Meksyk należał do grupy państw określanej mianem *free*. Kryzys czy wręcz deficyt demokracji w Meksyku bezpośrednio skutkował negatywnymi tendencjami w stosunkach handlowych z ważnym dla Stanów Zjednoczonych partnerem. Aktywność bossów narkotykowych powodowała potencjalne i konkretne zagrożenia dla Meksyku, a w konsekwencji dla Stanów Zjednoczonych. Osłabienie instytucji demokratycznych w Meksyku w wyniku brutalizacji życia w Meksyku prowadzi do korupcji wśród urzędników władz lokalnych i policji, a w następstwie może doprowadzić do poważnej destabilizacji państwa. Z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych kryzys demokracji i instytucji państwowych w Meksyku mogą spowodować niepożądane skutki, przejawiające się radykalizacją nastrojów społecznych. W konsekwencji może nastąpić raptowny wzrost nielegalnej imigracji do Stanów Zjednoczonych oraz skokowy przyrost liczby zjawisk kryminalnych wzdłuż granicy meksykańsko – amerykańskiej. Kryzys demokracji, ubóstwo, brutalizacja życia przez działania karteli narkotykowych w Meksyku nieuchronnie prowadziły do bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych, gdyż coraz więcej zdesperowanych mieszkańców Meksyku zaangażowało się w przemyt narkotyków lub w sposób nielegalny próbowało przekroczyć granicę z USA. Dzięki położeniu geograficznemu w bezpośrednim sąsiedztwie Stanów Zjednoczonych Meksyku był również istotny z przyczyn

surowcowych. Do połowy lat 80. XX wieku eksport ropy naftowej był ważniejszy z perspektywy interesów Meksyku niż Stanów Zjednoczonych. Surowiec pochodzący z Meksyku stanowił 4% całego ówczesnego importu ropy dokonywanego przez Stany Zjednoczone. W ciągu ostatniego ćwierćwiecza udział meksykańskiej ropy w rynku amerykańskim wzrósł do ponad 7%, przy jednoczesnym spadku importu surowca z Wenezueli. Dzięki tej tendencji Meksyk stał się jednym z głównych źródeł zaopatrzenia surowcowego dla gospodarki Stanów Zjednoczonych. Analiza przypadku Meksyku potwierdziła tezę, mówiącą o wpływie ataków terrorystycznych z 11 września 2001 r. i w ich konsekwencji przyjęciu przez prezydenta G. W. Busha zupełnie nowej koncepcji polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych na pozycję Meksyku w hierarchii interesu narodowego USA. Gdyby nie wydarzenia z 11 września 2001 r., które spowodowały przeorientowanie priorytetów polityki Stanów Zjednoczonych, to Meksyk mógłby stać się państwem odgrywającym pierwszoplanową rolę w realizacji zadań z zakresu interesu narodowego USA, nie tylko w skali regionalnej ale globalnej. Do argumentów potwierdzających ten pogląd należą strategiczne położenie Meksyku, jego potencjał oraz obszary współpracy dominujące w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi.

Ad. 4. Analiza wykazała, iż decydujący wpływ na formułowanie interesu narodowego Stanów Zjednoczonych miała dynamiczna sytuacja międzynarodowa. Po zakończeniu zimnej wojny i braku zagrożenia ze strony Związku Radzieckiego, przez okres lat 90. XX wieku polityka Stanów Zjednoczonych również wobec obszaru Ameryki Łacińskiej została zmodyfikowana. Stany Zjednoczone zostały jedynym supermocarstwem światowym, którego istnieniu nie zagrażało żadne niebezpieczeństwo, a rola Wenezueli i Kolumbii, uległa zmniejszeniu. W regionalnym wymiarze interesu narodowego Stanów Zjednoczonych jedynie Meksyk z powodu położenia geograficznego odgrywał nadal istotną rolę (NAFTA, nielegalna imigracja, narkoterroryzm). W momencie pojawienia się nowego realnego zagrożenia dla bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych sytuacja zmieniła się. Potwierdzeniem tej tezy były ataki terrorystyczne na Nowy Jork i Waszyngton z 11 września 2001 r., w konsekwencji których nastąpiło przeformułowanie koncepcji bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych przez prezydenta G. W. Busha. Zmiana polityki bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych poprzez ponowne jej zmilitaryzowanie spowodowała wzrost znaczenia Meksyku i Kolumbii w procesie realizacji nowej polityki bezpieczeństwa, kluczowego zadania z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Zarówno Meksyk, jak i Kolumbia zajęły ważne miejsce w *global war on terror* prezydenta G. W. Busha. Rola Meksyku została potwierdzona poprzez wspólne działania mające na celu wzmocnienie granicy pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a

Meksykiem (np. Plan Merida). Natomiast wzrost znaczenia Kolumbii dla polityki bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych po 11 września 2001 r. potwierdziła decyzja prezydenta G. W. Busha o włączeniu walki ze zorganizowaną przestępczością narkotykową do wojny z globalnym terroryzmem. Na przełomie 2002 i 2003 r. Stany Zjednoczone uzupełniły swoją antyterrorystyczną aktywność na arenie międzynarodowej o tzw. efektywną suwerenność w obszarze zachodniej półkuli (*effective sovereignty*). Według tej koncepcji głównymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych oprócz terroryzmu był nielegalny handel bronią i przemyt narkotyków. Wymienione źródła zagrożeń dla bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych powodowały obecność militarną Stanów Zjednoczonych w państwach Ameryki Łacińskiej. Prowadząca proamerykańską politykę Kolumbia była jedynym państwem regionu, którego władze nie wyraziły sprzeciwu wobec takich działań Stanów Zjednoczonych. W ramach polityki efektywnej suwerenności oddziały armii Stanów Zjednoczonych aktywnie wspierały armię kolumbijską w działaniach antyterrorystycznych i antynarkotykowych, mających miejsce na terytorium Kolumbii. Współcześnie należy dodać jeszcze jeden międzynarodowy element, będący nierozzerwalnym komponentem realizowanego w sposób zadowalający interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Jest nim stabilny porządek światowy (*a stable international order*). Potwierdzeniem tej tezy jest przeprowadzona powyżej analiza stopnia aktywności Stanów Zjednoczonych w obszarze Morza Karaibskiego. Zdaniem H. Kissingera „w zarysowującym się nowym porządku międzynarodowym nacjonalizm znów zyskał sobie miejsce. Narody częściej postępują zgodnie z własnymi interesami niżli górnolotnymi zasadami, częściej też rywalizują ze sobą niż współpracują. (...) Nowy w wyłaniającym się porządku świata jest fakt, że po raz pierwszy Stany Zjednoczone nie mogą ani odciąć się od świata, ani go zdominować”².

Ad. 5. Stosunki Stanów Zjednoczonych z Meksykiem, Kolumbią i Wenezuelą można podzielić na dwie grupy zagadnień które w nich dominują. Do pierwszej grupy należą istotne dla Stanów Zjednoczonych, Meksyku, Kolumbii i Wenezueli wspólne problemy obecne w dwustronnych stosunkach. Kluczowym zagrożeniem powodującym niekorzystne zjawiska zarówno dla Stanów Zjednoczonych jak i Meksyku, Kolumbii i Wenezueli była produkcja i przemyt substancji narkotykowych z niektórych państw Ameryki Łacińskiej (Kolumbii), przez terytorium innych państw Ameryki Łacińskiej (Wenezuela, Meksyk) do Stanów Zjednoczonych. Przestępczość narkotykowa była istotna zarówno w zakresie bezpieczeństwa

---

² H. Kissinger, *Dyplomacja*, Warszawa 2003, s. 19.

regionalnego, jak i zagrażała bezpieczeństwu każdemu z tych państw. Uniwersalny problem powodował wspólne działania w ramach przeciwdziałania zorganizowanej przestępczości narkotykowej. Przykładem takiej wspólnej aktywności były skierowane do kilku państw następujących inicjatyw integrujących wysiłki różnych państw w walce ze zorganizowaną przestępczością narkotykową: Plan Kolumbia i Plan Merida. Wspierany przez prezydenta USA B. Clintona Plan Kolumbia autorstwa prezydenta Kolumbii A. Pastrany był formą międzynarodowej współpracy w walce z tym groźnym zjawiskiem. Wielozadaniowy Plan Merida ogłoszony przez prezydenta G. W. Busha był skierowany głównie do największego beneficjenta i strategicznego partnera w regionie Meksyku. Należy jednak podkreślić, iż w celu podniesienia stopnia efektywności jego realizacji część środków finansowych Stany Zjednoczone zarezerwowały na realizację zadań przez inne państwa Ameryki Łacińskiej, które borykały się z przestępczością narkotykową. Nawet prezydent H. Chavez, bardzo sceptyczny wobec zwiększenia zaangażowania Stanów Zjednoczonych w państwach regionu, opowiadał się za intensyfikacją wysiłków międzynarodowej społeczności w tym także USA w walce z tym rodzajem przestępczości. Drugą grupę tworzyły zagadnienia, do realizacji których Stany Zjednoczone przypisywały poszczególne państwa. W stosunkach z Meksykiem były to nielegalna imigracja, współpraca gospodarcza, ochrona wspólnej granicy, z Kolumbią wspieranie procesu pokojowego i pomoc rozwojowa, z Wenezuelą zapewnienie ciągłości dostaw ropy naftowej, prawa człowieka i antyamerykańska polityka władz. Na podstawie w/w problemów obecnych w stosunkach dwustronnych należy przyjąć gradację tych państw w perspektywie interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Najważniejszym państwem był Meksyk, gdyż zagadnienia dominujące w stosunkach ze Stanami Zjednoczonymi związane były bezpośredniego bezpieczeństwa USA w wysokim stopniu. Kolumbia hierarchii ważności z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych zajęła drugie miejsce. Natomiast, przykład Wenezueli potwierdził tezę mówiącą o degradacji tego państwa w hierarchii założeń interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Śmierć H. Chaveza w 2013 r., ograniczenie wydobycia i spadek dochodów z eksportu ropy naftowej spowodował głęboki kryzys społeczny, gospodarczy i humanitarny w Wenezueli. Nieudolne rządy N. Maduro obnażyły słabość Wenezueli jako ważnego eksportera ropy naftowej również do Stanów Zjednoczonych. Z powodu trudnej sytuacji politycznej w Wenezueli i ograniczenia dostaw ropy naftowej znaczenie Wenezueli w polityce energetycznej Stanów Zjednoczonych systematycznie i znacząco maleje. Od 2016 r. braki w dostawach do Stanów Zjednoczonych ropy naftowej z Wenezueli zostały płynnie i bez wpływu na bezpieczeństwo energetyczne USA zastąpione kontyngentem surowca z Kanady i zwiększenia importu surowca z innych źródeł.

Pozbawiona charyzmatycznego przywódcy i stabilnego źródła dochodu, jakim był eksport ropy naftowej znajdująca się w trudnej sytuacji gospodarczo – społecznej Wenezuela straciła możliwości realnego oddziaływania na państwa Ameryki Łacińskiej i obecnie nie stanowi poważnego zagrożenia dla interesów Stanów Zjednoczonych. Przywództwo Wenezueli wśród prowadzących antyamerykańską politykę rządów niektórych państw Ameryki Łacińskiej coraz częściej jest kwestionowane.

Ad. 6. Jednym z określonych zadań w toku analizy jest weryfikacja szóstej hipotezy badawczej, głoszącej iż stopień identyfikacji celów z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych z interesami narodowymi Meksyku, Wenezueli i Kolumbii był uzależniony od proamerykańskiej (Kolumbia, Meksyk) lub antyamerykańskiej (Wenezuela) orientacji rządów tych państw. Cele z zakresu bezpieczeństwa formułowane przez prowadzące proamerykańską politykę rządy Meksyku i Kolumbii były zbieżne z interesami Stanów Zjednoczonych. Proamerykańska postawa prezentowana przez władze Meksyku i Kolumbii przynosiły korzyści obu w/w państwom. Stany Zjednoczone chętnie udzielały pomocy finansowej, logistycznej i technologicznej Meksykowi i Kolumbii w coraz większym wymiarze w skutecznej realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa. Władze Meksyku od kilku dziesięcioleci prowadziły politykę zgodną z interesami Stanów Zjednoczonych. Szczególnym przykładem współpracy Stanów Zjednoczonych był okres prezydentur G. W. Busha w Stanach Zjednoczonych oraz Vincente Foxa w Meksyku. Pomimo pewnych różnic w propozycjach rozwiązania różnych problemów obecnych w dwustronnych stosunkach np. problem nielegalnej imigracji wiele celów z zakresu interesu narodowego Meksyku i Stanów Zjednoczonych było tożsamyh. Prezydent V. Fox i F. Calderon wykorzystali czynnik bezpośredniego sąsiedztwa w stosunkach ze Stanami Zjednoczonymi jako istotny w perspektywie zwiększenia bezpieczeństwa USA.

Kolumbia pozostała najważniejszym partnerem w przeciwdziałaniu przemytowi narkotyków do Stanów Zjednoczonych i lojalnym sojusznikiem Stanów Zjednoczonych. Dla Stanów Zjednoczonych sojusznica Kolumbia pozostała ważnym elementem systemu bezpieczeństwa i stabilności w regionie. Kolumbia była i jest nadal największym producentem narkotyków w skali globalnej. Z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych pożądane było rozpoczęcie rozmów pokojowych z przywódcami FARC przez władze Kolumbii. Stany Zjednoczone odegrały aktywną rolę w walce ze zorganizowaną przestępczością narkotykową w Kolumbii oraz w negocjacjach pomiędzy prezydentem Santosem a bojówkami FARC. W latach 2000 – 2015 Stany Zjednoczone wsparły Plan Kolumbia kwotą 10 mld USD. Stany Zjednoczone uznały Plan Kolumbia za sukces w walce z

brutalnymi gangami narkotykowymi w Kolumbii. W lutym 2016 r. Prezydent B. Obama zaproponował kolejny program pomocowy skierowany do Kolumbii tzw. *Peace Colombia* z budżetem na poziomie 450 mln USD. Do najważniejszych elementów nowej inicjatywy wzmacniającej pokojową i stabilną przyszłość Kolumbii zaliczyć należy: aktywny udział USA w procesie pokojowym poprzez obecność specjalnego pełnomocnika Stanów Zjednoczonych Bernarda Aronsona, udzielenie wsparcia finansowego dla sił porządkowych Kolumbii szczególnie na obszarach wiejskich, wezwanie do międzynarodowej współpracy na rzecz pokoju w Kolumbii. Władze Kolumbii prowadzące proamerykańską politykę mogły liczyć na pomoc i poparcie ze strony Stanów Zjednoczonych. Przykładem była współpraca gospodarcza, która z perspektywy interesów gospodarczych Stanów Zjednoczonych ze względu na niewielki potencjał gospodarczy Kolumbii była rozwijana z innych powodów. Głównym celem zaangażowania inwestycyjnego Stanów Zjednoczonych w Kolumbii nie były powody ekonomiczne. Aktywność Stanów Zjednoczonych w obszarze gospodarki ma przede wszystkim na celu wspieranie rozwoju gospodarczego Kolumbii oraz pomoc w osiągnięciu stabilizacji politycznej i wzrostu bezpieczeństwa wewnętrznego Kolumbii. Inwestycje gospodarcze w bezpieczeństwo i stabilność Kolumbii, jako lojalnego partnera leżą w interesie Stanów Zjednoczonych. Przykład Kolumbii pokazał wielowymiarowość stosunków za Stanami Zjednoczonymi. Znaczenie współpracy w kontekście bezpieczeństwa jest postrzegane w sposób strategiczny zarówno przez Kolumbię jak i przez Stany Zjednoczone. Przykładem powiązania bezpieczeństwa Kolumbii ze Stanami Zjednoczonymi były czynione w 2013 r. co prawda nieskuteczne, starania dyplomatyczne o przyjęcie w poczet członków Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Wenezuela była przykładem państwa, w którego polityce trudno odnaleźć zbieżne cele z interesami Stanów Zjednoczonych. Antyamerykański wymiar aktywności na arenie międzynarodowej H. Chaveza i N. Maduro przejawiał się w niebezpiecznej tendencji zagrażającej interesom Stanów Zjednoczonych. Była nią współpraca nie tylko z państwami z regionu Ameryki Łacińskiej (np. Boliwia, Ekwador), których przywódcy zdecydowanie krytykowali politykę Stanów Zjednoczonych, ale nawiązanie bliskich kontaktów z takimi znaczącymi światowymi graczami i rywalami USA jak: Iran, Federacja Rosyjska i ChRL. W pierwszej dekadzie XXI wieku dzięki wysokim cenom ropy naftowej na światowych rynkach prezydent H. Chavez podjął decyzję o modernizacji armii, w której olbrzymią rolę odegrał zakup nowoczesnego uzbrojenia z Iranu i Federacji Rosyjskiej. Wenezuela stała się ósmym największym importerem uzbrojenia na świecie. Głównymi partnerami Wenezueli w zakresie współpracy militarnej stały się takie państwa charakteryzujące się brakiem tradycji

demokratycznych i postawą wrogą Stanom Zjednoczonym jak wspomniany Iran, Syria czy i nieobliczalna Korea Północna. Ciekawa wydaje się być realistyczna ocena tej współpracy i jej potencjalnych możliwości rozwoju w przyszłości. W 2009 r. współpraca Rosji z Wenezuelą Sekretarz Stanu Condoleezza Rice określiła jako niepożądaną z perspektywy interesów Stanów Zjednoczonych głównie na płaszczyźnie politycznej, w mniejszym stopniu jako zagrożenie militarne czy gospodarcze. Natomiast współpraca Wenezueli z Iranem zagraża w sposób realny interesom Stanów Zjednoczonych, w o wiele większym stopniu niż intensyfikacja kontaktów Wenezueli z Rosją. Wenezuela odgrywa wiodącą rolę (*a key role*) w kontaktach Iranu z innymi, krytycznymi wobec Stanów Zjednoczonych państwami regionu.

Ad. 7. Analiza przypadków wybranych lobby etnicznych pochodzenia latynoskiego w Stanach Zjednoczonych potwierdziła hipotezę, mówiącą o ograniczonym wpływie niektórych grup na formułowanie i realizację interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Stopień i czas wpływu na cele polityczne Stanów Zjednoczonych jest wartością zmienną. Aktywność lobbingsowa grup etnicznych pochodzenia latynoskiego w Stanach Zjednoczonych przejawiała się głównie w zakresie polityki Stanów Zjednoczonych wobec państw ich pochodzenia, polityki imigracyjnej USA i poprawy życia członków diaspory w USA.

Spośród latynoskich grup narodowych na przełomie XX i XXI wieku najlepiej zorganizowane i wpływowe było lobby Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych. Kubańczycy wywierali i nadal, choć słabiej niż kilkanaście lat wcześniej, wywierają wpływ na politykę zagraniczną Stanów Zjednoczonych. Pod koniec zimnej wojny cele stawiane przez CANF były tożsame z zadaniami z zakresu interesu narodowego USA definiowanego przez prezydenta Ronalda Reagana. Siłę CANF wzmocniła masowość organizacji i silna identyfikacja członków z jej charyzmatycznym liderem Jorge Mas Canosą. Cele formułowane przez CANF znajdowały poparcie wśród społeczeństwa Stanów Zjednoczonych. Jednak pod koniec lat 90. XX wieku w działaniach CANF dostrzec można pierwsze symptomy kryzysu i spadku znaczenia. Przyczyn tej ewolucji jest kilka. Przede wszystkim zmiany demograficzne i polityczne, które dokonały się w społeczności Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych. Coraz silniejszą pozycję wśród diaspory kubańskiej w USA zdobyła i zajmuje młodsza generacja Kubańczyków, która z różnych przyczyn popierała liberalizację polityki Stanów Zjednoczonych wobec Kuby. W konsekwencji powstały konkurencyjne wobec CANF liberalne organizacje np. CCD czy CSG, które *nolens volens* rozbiły jedność i skuteczność działania reprezentacji Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych. Jorge Mas Santos okazał się nie tak charyzmatycznym przywódcą CANF jak jego ojciec. Podejmował zarówno niekonsekwentne decyzje polityczne (np. stosunek do ustawy TSRA) jak i kontrowersyjne

(np. poparcie wystąpienia prezydenta B. Obamy na szczycie OPA w 2009 r. na Trynidadzie i Tobago). Zmniejszenie znaczenia zjednoczonego głosu lobby Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych nastąpiło także z powodu zmiany sytuacji geopolitycznej na świecie i ewolucję priorytetów z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych po 1989 r. Po rozwiązaniu ZSRR w 1991 r. i radykalnym ograniczeniu pomocy gospodarczej i militarnej dla Kuby od połowy lat 90. XX wieku coraz częściej pojawiały się głosy o zasadności obowiązywania embarga nałożonego na Kubę w czasie zimnej wojny. Od początku XXI wieku systematycznie maleje znaczenie społeczności Kubańczyków w USA w procesie definiowania i realizacji zadań z zakresu interesu narodowego przez Stany Zjednoczone. Krytycy embarga, np. amerykańscy farmerzy wskazują na sprzeczność interesów części społeczności Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych (utrzymanie embarga) z interesem narodowym USA (zniesienie embarga i osiągnięcie potencjalnych gospodarczych korzyści zarówno przez inwestorów jak i konsumentów). Ostatnią przyczyną spadku znaczenia lobby Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych był brak jedności w podejmowaniu decyzji przez kongresmenów popieranych przez lobby kubańskie.

Lobby diaspory meksykańskiej w Stanach Zjednoczonych na przełomie XX i XXI wieku, poza kilkoma wyjątkami, miało ograniczony wpływ na realizację zadań z zakresu interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Istnieje kilka czynników, które ograniczają siłę lobbingsową diaspory meksykańskiej w Stanach Zjednoczonych. Podstawowym było rozdrobnienie skupisk diaspory meksykańskiej na terytorium Stanów Zjednoczonych, które ograniczały jej możliwości lobbingsowe i wywieranie skutecznego nacisku na polityków. Kolejnym był charakter socjoekonomiczny tej grupy narodowej. Meksykanie należeli do narodowości o najniższym wskaźniku wykształcenia, którzy podejmowali się niekomplikowanych i niskopłatnych prac fizycznych, które są czasochłonne. Konsekwencją niskiego poziomu wykształcenia i struktury zatrudnienia Meksykanów z Stanach Zjednoczonych był ich stosunkowo niski status ekonomiczny. Średni dochód gospodarstwa domowego wśród meksykańskiej grupy narodowej w USA znajdował się poniżej średniej dochodu społeczeństwa amerykańskiego. Stosunkowo niewysoki stopień zamożności Meksykanów ograniczał finansowanie narodowych organizacji czy grup nacisku. Wadą finansowania działań lobbingsowych przez organizacje środowiska meksykańskiego był błędny sposób kierowania pieniędzy. Siła lobbingsowa zwiększała się przy finansowaniu konkretnych polityków w realizacji jasno określonego zadania. Wreszcie, czynnikiem wpływającym niekorzystnie na siłę lobbingsową Meksykanów w Stanach Zjednoczonych było rozdrobnienie organizacyjne i brak charyzmatycznego, obdarzonego silnym autorytetem

przywódcy. W swoich działaniach organizacje diaspory meksykańskiej skupiały się raczej na działaniach o charakterze lokalnym. Największym sukcesem lobbingsowym okazało się wsparcie projektu NAFTA. Jednym z warunków skutecznego lobbingu w sprawie umowy NAFTA był fakt, iż jej przyjęcie odzwierciedlało interesy zarówno Stanów Zjednoczonych, Meksyku, ale także diaspory meksykańskiej (*common goals*). Przypadek skutecznego lobbingu w sprawie porozumienia NAFTA był epizodycznym przykładem współpracy środowisk latynoskich w Stanach Zjednoczonych, które działały autonomicznie skupiając się na interesach poszczególnych grup narodowych pochodzenia latynoskiego. Warto podkreślić, iż środowisko meksykańskie w Stanach Zjednoczonych identyfikowało swoje interesy z interesami Meksyku, ale już nie identyfikowało się z władzami, które były obarczane winą za rozwój korupcji i próby ograniczania demokracji. Próby lobbowania w tym zakresie były o wiele bardziej udane niż te podjęte w przypadku prób wpłynięcia za reformę polityki imigracyjnej Stanów Zjednoczonych. Choć polityka imigracyjna jest istotna z perspektywy interesu narodowego Stanów Zjednoczonych i meksykańskiej grupy etnicznej to z powodu różnicy metod jej realizacji siłą lobbingsowa Meksykanów była niewielka. Analizując społeczność Meksykanów w Stanach Zjednoczonych należy prognozować, iż po spełnieniu pewnych warunków ich siła lobbingsowa może potencjalnie wzrosnąć i w efekcie mogą zająć miejsce lobby kubańskiego w hierarchii etnicznych grup nacisku. Przykład diaspory meksykańskiej pokazał, iż Meksykanie w Stanach Zjednoczonych mogą w przyszłości stanowić istotną siłę w procesie formułowania i realizacji interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Zasadniczym czynnikiem, który może wpłynąć na wzrost siły lobbingsowej diaspory meksykańskiej w Stanach Zjednoczonych jest istnienie i rozwój organizacji lokalnych w postaci *Mexican Hometown Associations* (MHTAs). W życiu politycznym i społecznym Meksykanów w USA MHTAs odgrywają kluczową rolę (*key essential role*). MHTAs posiadają dobrze rozwiniętą, opartą o stabilną strukturę i stałe źródła finansowania sieć organizacji na poziomie lokalnym, które pomagają i mobilizują lobby meksykańskie w różnych regionach Stanów Zjednoczonych.

W przypadku grup etnicznych Kolumbijczyków i Wenezuelczyków należy mówić jedynie o sporadycznych próbach wpływania na formułowanie i realizację interesu narodowego Stanów Zjednoczonych. Słabość siły lobbingsowej diaspory kolumbijskiej obnażyła porażka procesu legalizacji pobytu poprzez nieobjęcie Kolumbijczyków programem *Temporary Protected Status*. W tym przypadku nawet najlepiej zorganizowani Kolumbijczycy z Nowego Jorku i z Florydy nie byli w stanie wywrzeć presji na władze Stanów Zjednoczonych. Diaspora Kolumbijczyków charakteryzowała się małą liczebnością,

biernością polityczną i niechęcią do działalności społecznej i narodowej w zorganizowanych formach, organizacjami o słabych strukturach i brakiem stałych źródeł ich finansowania. Niechęć Kolumbijczyków do działalności publicznej w Stanach Zjednoczonych miała swoje źródła w negatywnych doświadczeniach z Kolumbii. Przedstawiciele władz i działacze różnych organizacji w Kolumbii identyfikowano z korupcją i nadużyciami. Duża część organizacji środowiska kolumbijskiego w Stanach Zjednoczonych była hermetyczna i zamknięta na przyjmowanie nowych członków, pochodzących z innych grup niż klasa średnia. Utrudnieniem w skutecznym procesie lobbingowym był widoczny również brak współpracy pomiędzy poszczególnymi organizacjami. Siła lobbingowa wenezuelskiej grupy etnicznej w Stanach Zjednoczonych była podobna do kolumbijskiej diaspory. Bardzo ograniczone możliwości lobbingowe Wenezuelczyków wynikały z mało licznych i rozproszonych na terytorium Stanów Zjednoczonych skupisk diaspory. Organizacje wenezuelskie w Stanach Zjednoczonych dysponowały niewystarczającymi środkami finansowymi przeznaczonymi na działania lobbingowe wśród polityków. W ostatnich latach zaangażowanie diaspory wenezuelskiej uwidoczniło się w naciskach na polityków w Stanach Zjednoczonych w zwiększeniu pomocy finansowej i logistycznej dla ogarniętej kryzysem gospodarczym i humanitarnym Wenezueli. Jednak nawet w tej kwestii lobby wenezuelskie nie uzyskało realnego wsparcia ze strony innych grup narodowych pochodzenia latynoskiego.

Grupy lobbingowe latynoskiego pochodzenia miały niewielki wpływ na definiowanie i realizowanie interesu narodowego przez Stany Zjednoczone. Najważniejsze powody takiej sytuacji sprowadzały się do: niskiego zainteresowania polityką, zwłaszcza zagraniczną, Stanów Zjednoczonych, niskiego stopnia partycypacji w amerykańskim życiu politycznym, niewielkiej reprezentacji we władzach szczebla stanowego i federalnego, skupienia się na problemach związanych bezpośrednio z warunkami życia diaspory w Stanach Zjednoczonych, niskiego statusu socjoekonomicznego, istnienia organizacji o słabych strukturach, braku charyzmatycznych, darzonych powszechnym autorytetem przywódców. Ponadto, słabość ich wpływała z braku solidarnego współdziałania lobbingowego różnych grup pochodzenia latynoskiego w sprawach dotyczących mieszkańców Stanów Zjednoczonych pochodzenia latynoskiego we wpływie na np. politykę imigracyjną USA, problem legalizacji pobytu nielegalnych imigrantów w Stanach Zjednoczonych. Elementem wzmacniającym pozycję lobby latynoskiego w hierarchii grup etnicznych Stanów Zjednoczonych był wysoki stopień lojalności wobec władz Stanów Zjednoczonych i niepopieranie wrogich Stanom Zjednoczonym rządów w państwach pochodzenia (Kubańczycy, Wenezuelczycy). Diaspora latynoska korelowała swoje działania z interesami

państw pochodzenia w przypadku polityki proamerykańskiej prowadzonej przez władze tych państw (Kolumbijczycy, Meksykanie). Władze Meksyku i Kolumbii mobilizowały diaspory do realizacji własnych celów tożsamych z interesami Stanów Zjednoczonych.

Utylitarne znaczenie opublikowanego w formie monografii projektu badawczego sprowadza się do kilku podstawowych kwestii:

- wyniki badań mogą okazać się pomocne przy opracowywaniu analiz przez analityków Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz polityków,
- wartość dydaktyczna: opublikowana rozprawa, prezentująca cele i metody polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych wobec wybranych państw Afryki Północnej oraz Ameryki Południowej może być wykorzystana w procesie dydaktycznym przez studentów następujących kierunków: stosunki międzynarodowe, bezpieczeństwo narodowe, socjologia, politologia, historia, amerykanistyka, latynoamerykanistyka czy europeistyka.

Zanim opracowałem i opublikowałem wyniki badań w formie monografii, którą wskazuję jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm. i opisuję w pkt. 4), częściowe rezultaty swoich dociekań zaprezentowałem podczas ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji naukowych, spośród których wymienić należy:

R. Wordliczek, *Determinanty współczesnej polityki zagranicznej USA wobec regionu Morza Karaibskiego*, VII Ogólnopolska Konwencja Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych, pt. „*Myśleć globalnie – działać regionalnie*”, Kraków 9 – 10 listopada 2017;

R. Wordliczek, *Interes narodowy Stanów Zjednoczonych w relacjach z Meksykiem*, IV Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych Oddziału Łódzkiego pt. „*Zmiany w polityce zagranicznej państw w dobie nowej administracji Stanów Zjednoczonych*”, Łódź 1 grudnia 2017;

R. Wordliczek, *Koncepcja Trójmorza w polityce Stanów Zjednoczonych*, XVIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu Europa XXI wieku, pt. „*Europa i Unia Europejska w obliczu nowych wyzwań*”, Słubice 1 – 2 lutego 2018;

R. Wordliczek, *Spółeczność Kubańczyków w Stanach Zjednoczonych a interes narodowy USA*, IV Ogólnopolski Kongres Politologii: pt. „*Państwo w czasach zmiany*”, Lublin, 18 – 20 września 2018;

R. Wordliczek, *Spółeczność międzynarodowa wobec konfliktu w Kolumbii*, VIII Ogólnopolska Konwencja Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych pt.

„Instytucje międzynarodowa a dynamika współczesnych stosunków międzynarodowych”,
Poznań 8 – 9 listopada 2018;

R. Wordliczek, *The U.S. National Interest and the Future of Africa*, International Forum
‘*Rethinking Africa: Morocco between Europe and Africa*’, Rabat, 7 – 8 marca 2019;

Rafał Wordliczek, *Security Issues in Transatlantic Relations During Donald Trump’s
Presidency*, Ciclo de Conferencias em Estudos Europeus, Universidade de Coimbra,
4 kwietnia 2019.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

Poza przedstawionym w punkcie 4. przedsięwzięciu naukowym, moje zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół trzech zagadnień, związanych z historią i polityką Stanów Zjednoczonych: (5.1) regiony o niskim stopniu zainteresowania we współczesnych stosunkach międzynarodowych, (5.2) stosunki polsko – żydowskie w Stanach Zjednoczonych na początku XX wieku oraz (5.3) historia i współczesne stosunki międzynarodowe w basenie Morza Śródziemnego. W wyniku badań naukowych dotyczących wyżej wskazanych obszarów tematycznych powstały 26 publikacje naukowe, w tym:

- 1 monografia;
- 20 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 4 w języku angielskim);
- 5 artykułów w pracach zbiorowych.

Wyniki swoich badań zaprezentowałem podczas licznych konferencji o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym. Uczestniczyłem w 32 konferencjach i kongresach naukowych, w tym 14 wydarzeniach o charakterze międzynarodowym (załącznik nr 4).

5.1 Regiony o niskim stopniu zainteresowania we współczesnych stosunkach międzynarodowych

W ramach tego kierunku zainteresowań opublikowałem:

- 1 monografię;
- 6 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 2 w języku angielskim);
- 4 artykuły w pracach zbiorowych.

Rezultaty przeprowadzonych badań naukowych w wyżej wymienionej tematyce zostały zaprezentowane w rozprawie pt. ‘*Polityka Stanów Zjednoczonych Ameryki wobec regionów o niskim stopniu zainteresowania na przykładzie wybranych państw Afryki Północnej oraz subregionu andyjskiego na przełomie XX i XXI wieku*’, Kraków 2015, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ss. 342, ISBN 978-83-233-3937-3, której

recenzentem wydawniczym był dr hab. Radosław Fiedler, prof. UAM. Praca, powstała jako efekt realizacji w latach 2011 – 2015 grantu NCN K/PBO/000007 otrzymanego na podstawie I Konkursu ogłoszonego przez Narodowe Centrum Nauki, który został sfinansowany ze środków NCN przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/B/HS5/00930. Zrealizowany projekt badawczy dotyczył roli i miejsca regionów o niskim stopniu zaangażowania/zainteresowania/aktywności we współczesnych stosunkach międzynarodowych. W sferze heurystycznej podjętych badań podstawowym zadaniem było zdefiniowanie regionów o niskim stopniu zainteresowania i opisanie ich roli we współczesnych stosunkach międzynarodowych na przykładzie polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Wybrane zagadnienie badawcze zdecydowałem się przedstawić na przykładzie polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych wobec wybranych państw Afryki Północnej i subregionu andyjskiego. Jedną z cech charakterystycznych współczesnych państw jest zdolność prowadzenia polityki zagranicznej wobec regionów o niskim stopniu zainteresowania. Takie regiony, pomimo że znajdują się na marginesie głównego nurtu współczesnych stosunków międzynarodowych, są w niej obecne i odgrywają swoją rolę. Państwa o niskim stopniu zainteresowania z powodu niewielkiego potencjału nie są w stanie rzucić wyzwania ani mocarstwom, ani państwom średnim. Posiadają jednak wiele instrumentów zabezpieczających ich niezależne istnienie. Działanie tzw. siły słabych może mieć stosunkowo duży wpływ na decyzje podejmowane przez mocarstwa światowe. Skomplikowana struktura stosunków międzynarodowych powoduje, iż nie tylko mocarstwa ale również mniejsze państwa prowadzą swoją politykę zgodnie z przyjętą hierarchią celów i regionów.

Zanim opracowałem i opublikowałem wyniki badań w formie monografii, częściowe rezultaty swoich dociekań spopularyzowałem w postaci kilku artykułów. Fragmenty książki stanowią rozwinięcie tez zawartych we wcześniej opublikowanych artykułach. Krok taki został podyktowany chęcią zapoznania Czytelnika z analizami, które charakteryzują się określoną dynamiką, to znaczy ewoluują wraz z nieustannie zmieniającą się rzeczywistością polityczną środowiska międzynarodowego, a z drugiej strony – wraz z głosami będącymi reakcją na powyższe artykuły. Analogiczne przesłanki stoją za włączeniem w strukturę książki niektórych referatów konferencyjnych lub ich fragmentów.

Do artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych w tej sferze zainteresowań należą:

R. Wordliczek, *Rola państw Afryki Północnej w amerykańskiej polityce War on Terror*, [w:] M. Chorośnicki, J. J. Węc, A. Czubik, A. Głogowski, I. Krzyżanowska – Skowronek, A.

Nitszke, E. Szczepankiewicz – Rudzka, M. Tarnawski (red.), *Nowe strategie na nowy wiek – granice i możliwości integracji regionalnej i globalnej*, Wydawnictwo Kontekst, Kraków 2013, s. 479 – 489;

R. Wordliczek, *Region o niskim stopniu zainteresowania w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych na początku XXI wieku. Casus państw Maghrebu*, „Politeja”, nr 26, 2013, Księgarnia Akademicka, s. 193 – 216;

R. Wordliczek, *Ewolucja w stosunkach boliwijsko – amerykańskich na przełomie XX i XXI wieku*, „Ameryka Łacińska”, nr 2 (88), 2015, Wydawnictwo CESLA UW, s. 66 – 90;

R. Wordliczek, *Inicjatywy polityczno - gospodarcze Stanów Zjednoczonych adresowane do państw Afryki Północnej na początku XXI wieku*, „Athenaeum”, nr 45, 2015, Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 83 – 100;

R. Wordliczek, *Pozamilitarne aspekty polityki zagranicznej USA wobec państw Afryki Północnej na początku XXI wieku*, „Wrocławskie Studia Politologiczne”, nr 19, 2015, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 126 – 141;

R. Wordliczek, *Problemy bezpieczeństwa w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych wobec Libii w latach 1989 – 2001*, [w:] P. Grata, M. Delong (red.), *Polityka bezpieczeństwa w świetle uwarunkowań politycznych, gospodarczych i społecznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2015, s. 45 – 56;

R. Wordliczek, *The Main Issues in US – Ecuador Relations in the 21st Century*, „Revista del CESLA”, No. 19, 2016, Wydawnictwo CESLA UW, s. 175 – 198;

R. Wordliczek, *Foreign Policy of the United States towards A Region of Low Interest. Case Study of Peru*, „Americana” vol. XI, No. 2, Fall 2015, (<http://americanaejournal.hu/vol11no2>);

R. Wordliczek, *Ewolucja interesu narodowego USA po 1989 roku*, [w:] P. Matera, M. Pietrasik, R. Bania, M. Stelmach (red.), *Badanie polityki zagranicznej państwa: Stany Zjednoczone, Azja Wschodnia, Bliski Wschód i Ameryka Łacińska*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2017, s. 45 – 67;

R. Wordliczek, *Proces imigracji z Meksyku do Stanów Zjednoczonych i próby jego rozwiązania za prezydentury George’a W. Busha*, [w:] A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak (red.), *Europejskie i polskie doświadczenia z etnicznością i migracjami w XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Poznań 2018, s. 207 – 218.

W początkowej fazie realizacji projektu badawczego zdecydowałem, że ważną jego część będzie stanowić internacjonalizacja badań naukowych i prezentacja ich wyników na

forum krajowych i zagranicznych konferencji naukowych. Poniższa lista zawiera najważniejsze referaty prezentowane podczas konferencji:

R. Wordliczek, *Low Interest Regions in the Contemporary International Relations*, IPSA – ECPR Congress: *Whatever happened to North - South?*, Sao Paulo, 16 – 19 lutego 2011;

R. Wordliczek, *Region o niskim stopniu zainteresowania w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych na początku XXI wieku. Casus państw Maghrebu*, II Ogólnopolska Konwencja Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych (PTSM): „*Poza oblężoną twierdzą. Interdyscyplinarność w stosunkach międzynarodowych*”, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, 23 listopada 2011;

R. Wordliczek, *Rola państw Afryki Północnej w amerykańskiej polityce War on Terror* Ogólnopolska konferencja pt. „*Nowe strategie na nowy wiek – granice i możliwości integracji regionalnej i globalnej*”, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 19 – 20 kwietnia 2012;

R. Wordliczek, *Problemy bezpieczeństwa w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych wobec Libii w latach 1989 – 2001*, Ogólnopolska konferencja pt. „*Polityka bezpieczeństwa w świetle uwarunkowań politycznych, gospodarczych i społecznych*”, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, 10 – 11 czerwca 2014;

R. Wordliczek, *American Foreign Policy Towards Andean Countries*, 56th Annual International Studies Association (ISA) Convention, Nowy Orlean, 18 – 21 lutego 2015;

R. Wordliczek, *Polityka Stanów Zjednoczonych wobec państw Afryki Północnej na przykładzie Algierii i Maroka*, III Ogólnopolski Kongres Politologii: „*Odslony polityki*”, Kraków, 22 – 24 września 2015;

R. Wordliczek, *Regiony o niskim stopniu zainteresowania we współczesnych stosunkach międzynarodowych na przykładzie polityki Stanów Zjednoczonych wobec Boliwii*, V Ogólnopolska Konwencja Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych (PTSM): „*Liberalizm i neoliberalizm w nauce o stosunkach międzynarodowych*”, Uniwersytet Gdański, Gdańsk, 12 – 13 listopad 2015.

W ramach internacjonalizacji badań nad wspomnianym problemem badawczym odwiedziłem kilka ośrodków uniwersyteckich w Europie, w których odbyłem konsultacje z naukowcami zajmującymi się współczesną polityką zagraniczną Stanów Zjednoczonych. Na zasadzie wymiany bezpośredniej przeprowadziłem kwerendę w następujących ośrodkach akademickich: Uniwersytet w Walencji, Uniwersytet w Helsinkach, Uniwersytet w Zagrzebiu, Uniwersytet w Heidelbergu oraz Freie Universität w Berlinie. Szczególnie cenna i owocna okazała się wizyta w Zagrzebiu. Spotkanie z prof. Lidią Cehulić, doradcą rządu chorwackiego w sprawach bezpieczeństwa i autorką wielu ważnych publikacji walnie

przyczyniło się do pozyskania niezbędnej wiedzy wykorzystanej do napisania zarówno monografii, jak i w/w artykułów.

5.2 Stosunki polsko – żydowskie w Stanach Zjednoczonych na początku XX wieku

Tematyka polsko – żydowska to pokłosie moich zainteresowań z okresu studiów doktoranckich /1996 – 2002/ zakończonych napisaniem dysertacji pt. *„Emigracja amerykańska a państwo polskie w latach 1918-1921. Społeczność polska i żydowska w Filadelfii na początku XX wieku”*. Ważnym etapem badań był mój trzymiesięczny pobyt naukowy w Stanach Zjednoczonych, który został sfinansowany dzięki grantowi przyznanemu w 1999 r. przez Sasakawa Young Leaders Fellowship Foundation /obecnie The Tokyo Foundation/. Wynikiem pobytu w amerykańskich instytucjach np. YIVO Institute w Nowym Jorku, biblioteka Muzeum Polskiego w Chicago była przeprowadzona gruntowna kwerenda archiwów oraz tamtejszych zasobów bibliotecznych. Cenne i wzmacniające końcową wartość pracy doktorskiej miały spotkania z badaczami problemu m.in. z dr. Edwardem Luftem. Głównym celem projektu była charakterystyka społeczności polskiej i żydowskiej w Stanach Zjednoczonych i ukazanie wzajemnych relacji między tymi grupami narodowymi, a także ich stosunku do idei niepodległości Polski bezpośrednio po I wojnie światowej.

Dysertacja doktorska nie ukazała się drukiem w całości. Na podstawie jej fragmentów wyniki badań opublikowałem w:

- 6 artykułów w czasopismach naukowych;
- 1 artykuł w pracach zbiorowych.

Spośród prac poświęconych tej tematyce wymienić należy:

R. Wordliczek, *Ograniczenia migracyjne w Stanach Zjednoczonych na początku XX wieku*, „Zeszyty Naukowe UJ. Prace historyczne”, zeszyt 131, 2004, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 155 – 169;

R. Wordliczek, *Współczesna społeczność żydowska Nowego Jorku*, [w:] P. Laidler, A. Mania (red.), *Demokracja amerykańska w XXI w.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005, s. 239 – 245;

R. Wordliczek, *Emigracja żydowska z Europy Wschodniej do Stanów Zjednoczonych pod koniec XIX wieku*, „Politeja”, nr 3, 2005, Księgarnia Akademicka, s. 88 – 103;

R. Wordliczek, *Warunki życiowe polskich imigrantów w południowej Filadelfii na początku XX wieku*, „Politeja”, nr 4, 2005, Księgarnia Akademicka, s. 224 – 244;

R. Wordliczek, *Amerykańskie przepisy antyimigracyjne z 1921 roku i ich znaczenie dla Żydów z Europy*, „Studia Historyczne”, zeszyt 193, 2006, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 27 – 39;

R. Wordliczek, *Charakterystyka społeczności polskiej w mieście amerykańskim na początku XX wieku na przykładzie Filadelfii*, „Przegląd Polonijny”, nr 4, 2006, Wydawnictwo NOMOS, s. 79 – 100;

R. Wordliczek, *Przepisy antyimigracyjne w USA z 1924 roku i ich znaczenie dla imigracji żydowskiej z Europy*, „Zeszyty Naukowe UJ. Prace historyczne”, zeszyt 133, 2006, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 95 – 100.

Pragnę zaznaczyć, iż wyniki badań z tego obszaru tematycznego zostały wykorzystane w pracy ze studentami i doktorantami Międzywydziałowego Zakładu Studiów Amerykańskich UJ. W roku akademickim 1999/2000 prowadziłem wykłady pt. „*Stosunki polsko-żydowskie w Stanach Zjednoczonych w XX wieku*” dla studentów i doktorantów w MZSA UJ.

Wyniki badań prezentowałem na kilku krajowych i międzynarodowych konferencjach:

R. Wordliczek, *Jewish Emigration from Eastern Europe to the United States at the Beginning of the 20th Century, American Foreign Policy Towards the Mediterranean at the Beginning of the 21st Century*, The Eight Brno Conference of English, American and Canadian Studies, University of Brno, Brno, 2 – 5 lutego 2005;

R. Wordliczek, *Współczesna społeczność żydowska w Nowym Jorku*, Ogólnopolska Konferencja „*Amerykańska demokracja w XXI w.*”, Kraków 9 – 11 grudnia 2005;

R. Wordliczek, *The Canadian Promised Land: European Jews in Canada*, międzynarodowa konferencja zorganizowana przez Institute of English and American Studies, University of Debrecen, Debreczyn, 27 – 29 października 2006.

5.3 Historia i współczesne stosunki międzynarodowe w basenie Morza Śródziemnego

Powyższy obszar badawczy dotyczy szeroko pojętych stosunków międzynarodowych w regionie Morza Śródziemnego zarówno w kontekście historycznym jak i współczesnym. Główny aspekt problemu badawczego dotyczył przeanalizowania instrumentów i celów polityki zagranicznej najważniejszych aktorów światowej sceny politycznej wobec obszaru Morza Śródziemnego. Dynamika współczesnych stosunków międzynarodowych w regionie śródziemnomorskim powoduje zmianę priorytetów w polityce różnych aktorów wobec tego regionu. Do głównych graczy, w działaniach których ten rejon świata jest obecny zaliczamy:

Unię Europejską, Stany Zjednoczone, Federację Rosyjską, ChRL oraz państwa Bliskiego Wschodu.

W ramach tego kierunku zainteresowań opublikowałem:

- 8 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 2 w języku angielskim).

Do opublikowanych tekstów, które traktują o historii i współczesnych stosunkach międzynarodowych w regionie Morza Śródziemnego należy zaliczyć:

R. Wordliczek, *American Policy toward Political Changes in Italy at the Beginning of the 1950's*, „Ad Americam”, Vol. 7, 2006, Księgarnia Akademicka, s. 97 – 105;

R. Wordliczek, *Rejon Morza Śródziemnego na mapie politycznej świata*, „Politeja”, nr 8, 2007, Księgarnia Akademicka, s. 389 – 408;

R. Wordliczek, *Stany Zjednoczone wobec problemu granicznego między Włochami a Jugosławią na początku lat 50. XX wieku*, „Zeszyty Naukowe UJ. Prace historyczne”, zeszyt 134, 2007, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 163 – 177;

R. Wordliczek, *Od rywalizacji militarnej do współpracy politycznej – USA i ZSRR w basenie Morza Śródziemnego na przełomie lat 80. i 90. XX wieku*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe”, nr 3, 2010, Krakowska Szkoła Wyższa, s. 175 – 189;

R. Wordliczek, *Unia dla Śródziemnomorza - oczekiwania i zagrożenia*, „Politeja”, nr 12, 2010, Księgarnia Akademicka, s. 249 – 261;

R. Wordliczek, *Justyna Zajac „Role Unii Europejskiej w regionie Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu”*, „Politeja”, nr 14, 2010, (recenzja), Księgarnia Akademicka, s. 633 – 638;

R. Wordliczek, *The Silent War between the Superpowers. Foreign Policy of the United States and the Soviet Union in the Mediterranean in the 1980s*, „Ad Americam”, Vol. 12, 2011, Księgarnia Akademicka, s. 141 – 148;

R. Wordliczek, *Stany Zjednoczone i Unia Europejska jako promotorzy reform demokratycznych w państwach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej w pierwszej dekadzie XXI wieku*, „Przegląd Politologiczny”, nr 1, 2017, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, s. 203 – 220.

Do powstania powyższych artykułów w pełni przyczyniły się osoby, z którymi miałem przyjemność współpracować w różnych międzynarodowych ośrodkach uniwersyteckich. Do najważniejszych osób, które w pełni przyczyniły się do pozyskania informacji wykorzystanych w artykułach naukowych dotyczących stosunków międzynarodowych w basenie Morza Śródziemnego zaliczyć należy: prof. Iskrę Baewą z Uniwersytetu Świętego Klementa Ochrydzkiego w Sofii, prof. Carlosa Floresa Juberiasa z Universitat de Valencia, prof. José

Panizę z Universitat de Granada, prof. Dinę Sebastiao z Universidade de Coimbra, prof. Noura Lebieda z Universite Internationale de Rabat oraz prof. Andree Ciampaniego z Libera Università degli Studi Maria SS. Assunta di Roma.

Ponadto, wyniki badań zaprezentowałem podczas następujących konferencji krajowych oraz międzynarodowych:

R. Wordliczek, *American Foreign Policy Towards the Mediterranean at the Beginning of the 21st Century*, Annual Conference of the Bulgarian American Studies Association, Uniwersytet Świętego Klementa Ochrydzkiego, Sofia, 1 – 2 grudnia 2007;

R. Wordliczek, *European Union's Policy Towards the Mediterranean, Global Politics in the Dawn of the 21st Century*. Annual Athens Institute for Education and Research (ATINER) Conference, Ateny, 23 – 24 czerwca 2008;

R. Wordliczek, *Evolution of U.S. Foreign Policy Towards the Mediterranean between 1989 – 2008*, 21st Congress of International Political Science Association (IPSA), Santiago de Chile, 12 – 16 lipca 2009;

Rafał Wordliczek, *Stany Zjednoczone i Unia Europejska jako promotorzy reform demokratycznych w państwach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej w pierwszej dekadzie XXI wieku*, XVII Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu Europa XXI wieku, pt. „Przyszłość Europy i Unii Europejskiej w obliczu nowych wyzwań”, Słubice 2 – 3 lutego 2017.

6. Projekty i granty

W 1999 r. otrzymałem stypendium *Sasakawa Young Leaders Fellowship Foundation* (obecnie The Tokyo Foundation), dzięki któremu sfinansowałem trzymiesięczną wizytę w Stanach Zjednoczonych. W trakcie pobytu dokonałem gruntownej kwerendy bibliotecznej w archiwach w Nowym Jorku i Chicago, niezbędnej do napisania dysertacji doktorskiej. W czerwcu 2007 r., jako przedstawiciel stypendystów SYLFF z polskich uczelni wziąłem udział w SYLFF Africa/Europe Regional Forum, które odbyło się na Ruhr – University w Bochum. Podczas forum wygłosiłem referat pt. ‘*Human Rights and Immigrants in the European Community*’.

W 2008 r. uczestniczyłem w programie *Atomium Culture*. Patronat nad projektem objęła Komisja Europejska.

Od 2008 r. jestem również aktywnym uczestnikiem programu *Teaching Mobility Staff Socrates – Erasmus* finansowanego ze środków Komisji Europejskiej. Podczas kilkutygodniowych staży naukowych prowadziłem cykl wykładów w języku angielskim w

wymiarze 10 godzin każdy. Tematy wykładów dotyczyły współczesnej polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych, stosunków międzynarodowych w regionie Morza Śródziemnego i polityki zagranicznej Polski. Owocem tych pobytów oprócz waloru dydaktycznego było skorzystanie z zasobów bibliotecznych wymienionych uniwersytetów oraz cenne spotkania z tamtejszymi badaczami. W ramach programu *Socrates – Erasmus* odbyłem staże na następujących uniwersytetach: Libera Università degli Studi Maria SS. Assunta di Roma, marzec 2007, Universitat de Granada, kwiecień 2008, Roma Tre Università, kwiecień 2009, Universitat Autònoma de Barcelona, marzec 2009, Universitat de València, kwiecień 2010, Università di Bologna, maj 2011, Università di Viterbo, wrzesień 2012, Freie Universität w Berlinie, wrzesień 2013, La Sapienza Università di Roma, kwiecień 2017, University College Cork, kwiecień 2018, University of Reykjavik, październik 2018, Université Internationale de Rabat, marzec 2019 oraz Universidade de Coimbra kwiecień 2019.

W 2011 r. zostałem kierownikiem projektu badawczego pt. *‘Polityka Stanów Zjednoczonych Ameryki wobec regionów o niskim stopniu zainteresowania na przykładzie wybranych państw Afryki Północnej oraz subregionu andyjskiego na przełomie XX i XXI wieku’*, uzyskanego w ramach I konkursu projektów badawczych zorganizowanego przez Narodowe Centrum Nauki grantowi (grant NCN K/PBO/000007 został sfinansowany ze środków NCN przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/B/HS5/00930).

Decyzją Komisji Konkursowej Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych 7 czerwca 2017 r. otrzymałem dofinansowanie ze środków DUN dla projektu badawczego pt. *‘Regionalny wymiar interesu narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Studium polityki zagranicznej USA wobec wybranych państw Ameryki Łacińskiej na przełomie XX i XXI wieku’*.

7. Aktywność dydaktyczna i działalność organizacyjna

Ważną część mojej aktywności zawodowej stanowi zaangażowanie dydaktyczne i praca ze studentami. Jestem promotorem ponad stu prac licencjackich (Uniwersytet Jagielloński, Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu) oraz recenzentem kilkudziesięciu prac licencjackich i magisterskich (Uniwersytet Jagielloński).

Wyniki badań naukowych wykorzystałem również w trakcie zajęć dydaktycznych ze studentami, na które składa się kilkanaście różnych kursów w formie wykładów, ćwiczeń i konwersatoriów, proseminariów i seminariów licencjackich realizowanych na Uniwersytecie Jagiellońskim (od 2004 roku) oraz w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu (od 2008 roku). Większość prowadzonych zajęć obejmuje cztery zasadnicze

obszary tematyczne: (1) historia stosunków międzynarodowych, (2) polityka zagraniczna państw w kontekście historycznym jak i współczesnym, (3) polityka zagraniczna i pozycja międzynarodowa Stanów Zjednoczonych, (4) współczesne stosunki międzynarodowe. Część z prowadzonych przedmiotów to wykłady autorskie, opracowane na podstawie wyników zrealizowanych badań (Bezpieczeństwo międzynarodowe w basenie Morza Śródziemnego, Rola Stanów Zjednoczonych w stosunkach międzynarodowych zachodniej hemisfery). Jestem cenionym przez studentów wykładowcą. Prowadzone przeze mnie wykłady należą do przedmiotów opcjonalnych i zawsze budzą duże zainteresowanie wśród studentów na następujących kierunkach: stosunki międzynarodowe, bezpieczeństwo narodowe, europeistyka oraz amerykanistyka.

W roku akademickim 2003/2004 byłem wykładowcą w Krakowskiej Szkole Akademii im. A. Frycza – Modrzewskiego, wykładane przedmioty: międzynarodowe stosunki polityczne oraz historia stosunków międzynarodowych. W roku akademickim 2014/2015 wygłosiłem w formie e-learningu 16-godzinny wykład *Strategia i bezpieczeństwo w polityce Wielkiej Brytanii i Polski*. Kurs był skierowany do polskich studentów, mieszkających w Wielkiej Brytanii /kierunek studiów: Stosunki Międzynarodowe, specjalność: studia strategiczne, specjalizacja: polsko – brytyjskie studia strategiczne/ i odbywał się w ramach studiów przygotowanych przez Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ przy współpracy Polskiego Ośrodka Naukowego w Londynie.

Za wyróżniającą pracę dydaktyczną w roku akademickim 2009/2010 zostałem doceniony przez władze Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ. Decyzją Dziekana WSMiP UJ prof. dra hab. Bogdana Szlachty przyznano mi nagrodę w kategorii najlepszy wykładowca na Wydziale wśród pracowników naukowo – dydaktycznych ze stopniem doktora. Współpracuję również ze studentami Koła Naukowego Studentów Stosunków Międzynarodowych UJ oraz Koła Naukowego Młodych Dyplomatów Studentów Stosunków Międzynarodowych PWSW w Przemyślu poprzez głoszenie wykładów, prowadzenie paneli podczas studenckich konferencji naukowych i recenzowanie artykułów naukowych (np. Arena. Sprawy Międzynarodowe, „*Wokół Ameryk*”, nr 11, 2013).

W zakresie działań organizacyjnych na Uniwersytecie Jagiellońskim w roku akademickim 2004/2005 i 2005/2006 byłem sekretarzem Instytutowej Komisji Rekrutacyjnej, od roku akademickiego 2005/06 do 2008/09 byłem członkiem Rady Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ jako przedstawiciel pracowników młodszych INP i SM UJ. W latach 2008 – 2013 i ponownie od 2017 roku pełnię funkcję koordynatora *International Political Science Association* (IPSA) na Wydziale Studiów

Międzynarodowych i Politycznych UJ. W roku akademickim 2009/2010 jako przedstawiciel INP i SM UJ byłem członkiem zespołu opracowującego program studiów międzynarodowych *International Relations and Area Studies (IRAS)*, które zostały uruchomione na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ. Za przygotowanie programu studiów IRAS w 2015 roku otrzymałem nagrodę przyznaną przez władze Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z kolei w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w 2012 roku pełniłem funkcję przewodniczącego zespołu odpowiedzialnego za przygotowanie planów studiów i programów kształcenia dla całego cyklu dydaktycznego na kierunku stosunki międzynarodowe.

Ponadto jestem lub byłem członkiem wielu prestiżowych organizacji i stowarzyszeń naukowych zarówno polskich jak i zagranicznych (Towarzystwo Asystentów Uniwersytetu Jagiellońskiego, *European Consortium for Political Research*, *International Political Science Association*, Polskie Towarzystwo Studiów Międzynarodowych). Jestem recenzentem artykułów opublikowanych w następujących periodykach naukowych: *Politeja*, *Ad Americam*, *Przegląd Politologiczny* oraz *Stosunki Międzynarodowe*.

Szczegółowe informacje na temat wspomnianych tu działań zostały zawarte w *Wykazie opublikowanych prac naukowych oraz informacji o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki* (załącznik nr 4.).